Без мови немає нації
slovo.prosvita.com.ua
ч. 22 (295)
2–8 червня
2005 р.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Фото Г. Оборської

Джерела талантів б'ють у Донецьку
Стор. 5

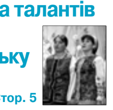

Тарасова церква
стор. 8—9

Не байдужі!
Стор. 10

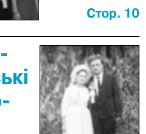

Галичанські соколята
Стор. 12

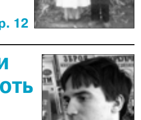

Книги годують
Стор. 15

РОЗМОВА ПРО ГОЛОВНЕ

ПАВЛО МОВЧАН: «У КОЖНОМУ СЛОВІ ПРИСУТНЯ НАЦІЯ»

Хто прадавніший — Хліб чи Слово? Хліб, що тримає тіло, чи Слово, що надихає душу?

Мово, ти одна знаєш відповіді на всі питання, ти хліб нашого життя.

Сьогодні "Слово Просвіти" починає друкувати публіцистичні роздуми лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, голови Всеукраїнського товариства "Просвіта", народного депутата Павла Мовчана. "Логос" — це друга книга "Витоків". Слідкуйте за нашими публікаціями!

Ми почнемо від початків: із розвитку мови, з природи слова. Є такий термін — "космологос", він включає в себе найважливіші складові — це людина у всесвіті. І це наша найважливіша тема, бо космологос формувався у співвідношенні етносу до ландшафту. Кожна нація посідає особливе місце: географічне, ландшафтне. А ландшафт накладав свій відбиток на мову. Українська мова формувалася за тими ж самими принципами, що і всі інші мови світу. Вона вбирала в себе і обшири степові, і лісову гущавину і, відповідно, гірські висоти. Тобто, мова вбирає в себе ландшафт. Ось чому в мовах гірських етносів чуємо дуже багато приголосних, особливо шиплячих. Гострота каменю, далекий звук води в гірських ущелинах, випалене сонцем каміння — все це не могло не позначитися на формуванні мови. Тому категорія космологосу дуже широка, вона в себе вбирає не тільки ландшафт, вона ніби віддзеркалює саме небо. Діють два фактори — земний і небесний, Бог і земля, людина і Бог, між якими єдиний посередник — Слово. Із часів давніх греків поняття "логос" знайшло своє відображення як філософема, як категорія, логос, який давні іудеї доповнили ще одним змістом і суттєво змістили наголоси. Логос — це не лише Психея, тобто душа. Адже душа першою вібрує на слово, випереджаючи свідомість. Ми звужуємо людські координати, коли кажемо, що, відгукуючись, свідомість вібрує. Ні, вібрує душа. На рідні звуки, на рідні мовні переходи, на мовні потоки. Логос — Бог. І тому Новий завіт, як нова світоглядна вселюдська позиція, відбита у віровченні Ісуса Христа, якраз і зафіксувала цей найважливіший момент — стосунок між людиною і Богом. Посередником між людиною і Богом є слово. Тому слово виходить за межі виключно інформаційного джерела. Воно виходить за всі мислимі змісти, набуває містичного характеру. Саме тому словом замовляють, словом проклинають, словом вбиває, слово стає зброєю. І ми можемо з певністю стверджувати, що були свідками того, як слово на Майданах стало зброєю, згуртувало та вивело Україну на новий рівень, даючи їй нові перспективи. Наші душі вібрували на слово — чи то воно виходило з вуст нашого національного лідера, чи це слово було пісенним, чи це слово лунало з натовпу... Ми всі один з одним знаходили гармонію, спільність у поглядах — не лише на майбутнє, але й на пережите — бо за нами слово, за нами історія. Сподіваюся, що ви, так само, як і я, відчуваєте, що така категорія і слово "майдан" є архетипним, тобто, сформованим попередніми десятками поколінь. Адже ще в трипільську добу майдан мав вирішальне значення. Забудови протомісті трипільської цивілізації свідчать, що та радіальна розбудова приміщень, яка торцями обертала їх на майдан, витворювала певне коло. І в цьому колі формувалася певна суспільна думка, і слово з майдану відлунювало, діяло як найважливіший інструмент впливу.

Згадаймо, як у зимовий час, коли, здавалося б, уже все в стані анабіозу, завмерло, коли тиша налягає на вуха, сповиває все, коли сніги і тиша ідентифікуються, слово пробуджує простір. Навіть звук — скрип снігу є виразником руху. Ось у цей час, час завмерлості й тиші наші колядки, щедрівки пробуджували світ, людей, усю місцевість. Це прадавній ритуал, що його активно засвоїла християнська цивілізація, сформувався дуже давно. Цей культурний масив був співвіднесений із ландшафтом не випадково, адже можна було заходити до хати й співати, в закритому приміщенні. Але водили групи колядників і щедрувальників під хатами. Звук відбивався. Звук віддзеркалювався. Можливо, колись винайдуть точні прилади, і ми спроможні будемо зняти з поверхні кожного предмета відбитки, ті коливання звукові, — як це робить звичайна голка патефонна, що з певної канавки знімає певні коливання і доносить нам інформацію. Усе удосконалюється, і я переконаний, що ми зможемо згодом і стіни прочитати, як повні фонограми. Але це не тільки звук, там є велике смислове наповнення. Отже, кожний ландшафт вбирає в себе ту чи іншу мову. Я переконаний: для мови дуже важливі такі дві категорії, як простір і час. Ми всі скороминущі. Слово ж наше виходить за категорію короткочасовості. Стверджуючи, що слово вічне, сподіваємося, що його збереже живий носій цього слова, що він знову й знову наповнюватиме цей простір. Тут ще багато невідкритого. Скільки таємниць на Землі нерозгаданих, починаючи з Атлантиди! Мова — це колосальна Атлантида, яка з часом занурюється у підсвідомість. Або взагалі виводиться за межі підсвідомості. Бо знаходить інформаційні гнізда, не мовотвині. Які тільки **означають**. І вони не наповнені додатковими змістами, які ми знаходимо в наших мовних первнях. Коли ми кажемо "зірка", то це не просто зірка, це якийсь символ.

Закінчення на с. 5

КІНОЗАЛ

КРІЗЬ ТЕРНИ В КАННИ: ІСТОРІЯ ОДНОГО УСПІХУ

Провідні вітчизняні видання рясніють гучними заголовками. Справжня сенсація: нікому невідомий український дебютант Ігор СТРЕМБИЦЬКИЙ став переможцем Каннського фестивалю в категорії короткометражних фільмів. Уперше за всю історію незалежної держави "Золота пальмова гілка" дісталася Україні. Про молодого талановитого режисера заговорив увесь світ. Одні розсипалися компліментами й висловили надію, що відтепер вітчизняний кінематограф упевнено розвиватиметься. Інші ж, не дуже обтяжуючи себе пошуком аргументації, облили успішного конкурсанта брудом.

Ігор Стрембицький

Але, як би там не було, десятихвилинний документальний фільм-спостереження "Подорожні" своєю чуйністю та правдивістю, невичерпним оптимізмом і дитячо-наївною вірою у життя підкорив серця членів журі 58-го Каннського кінофестивалю. Перемога картини стала справжнім тріумфом таланту, гідності й любові юного майстра до мистецтва і свого народу. Проте навряд чи хтось із тих, хто зараз купає режисера в оваціях, знає, що ще якихось три роки тому на іспиті з режисури за представлений матеріал майбутньої картини "Подорожні" студент кінофакультету Національного університету театру, кіно і телебачення ім. Карпенка-Карого Ігор Стрембицький отримав "4". Протягом усього терміну навчання ця картина стала його єдиною роботою, а оцінка — перевідною на останній курс. "Встиг би більше, якби не так лінувався", — дорікають йому викладачі, проте із невимовною ніжністю розповідають про талановитого провінційного хлопця, який "приїхав до Києва знімати кіно".

Ідея надіслати диплому роботу Стрембицького для участі у фестивалі спала на думку його дружині (і за сумісництвом сценаристові) Наталці Кононочук. Вона також випускниця Театрального університету. Спочатку навчалася на відділенні кінорежисури, але згодом перейшла на кінознавче. Усі працівники кафедри кінознавства відгукуються про Наталку як про неймовірно талановиту й розумну студентку. Саме вона відіграла вирішальну роль у тріумфальній долі "Подорожніх". Перемога, визнання, блискучі перспективи... Зараз у творчому тандемі Стрембицький—Кононочук сяяно й безхмарно. Але все могло скластися зовсім по-іншому. Міністерство культури на прохання режисера допомогти хоча б із дорожніми витратами не відреагувало. Спонсори знайшлися серед керівництва приватного телеканалу "1+1".

Так уже склалося в нашій державі: щоб вітчизняного митця визнали в Україні, він має досягти неабиякого успіху за кордоном. Варто лише згадати переможців "Оскара" — Степана Коваля та Берлінського кінофестивалю — Тараса Томенка. Високі посадовці особисто вітають їх із престижними нагородами, обіцяють підтримку, але далі розмов справи, як правило, не йдуть.

Руйнуються потужні колись кіностудії ім. Довженка, "Хроніки"... А на розорені знімальні майданчики приходять нові власники — орендатори з телебачення. Туди ж забирають і провідних фахівців. Нічого не зробиш, на кіно в державі елементарно не вистачає грошей. Одні економічні негаразди змінюються іншими й завжди знаходиться десяток набагато важливіших проблем. Проте варто пам'ятати, що кінематограф, як ювелірна прикраса: коштує дорого, але ж і цінується вічно.

Сьогодні в Україні, на превеликий жаль, "верховодить" телебачення, яке зайняло весь аудіовізуальний простір. Саме тому держава має визначитися з пріоритетами, адже телебачення — це лише засіб інформації, а кінематографія — це мистецтво. Варто зауважити, що в таких країнах, як Франція і Польща, кіно вийшло на належний рівень через прибуток із продукції телебачення. Може, час і нам перейняти цей вдалий досвід?

У призера Каннського фестивалю Ігора Стрембицького були напрочуд талановиті попередники, що подарували Україні світове визнання, та про яких, на жаль, нічого не відомо лише на батьківщині... Шедевром була визнана курсова й дипломна робота студентки Університету театру, кіно і телебачення Богдани Смирнової — короткометражний фільм "Паперові клопоти". Дівчина самотужки, власним коштом надрукувала 6 копій, які взяла в неї одна європейська агенція й пустила в прокат у збірниках з іншими фільмами. Ніщо не зашкодило цьому фільмові стати переможцем багатьох міжнародних зустрічей і фестивалів, проте ніхто чомусь не доможе утвердитися й почати творити молодій режисерці на вітчизняному кінопросторі. Висновок із цього один: ми маємо молоде кіно, в нас є навіть кіномистецтво, але нам потрібна кіноіндустрія. Ситуація, подібна до нинішньої, існувала у 50-их роках, після війни, так зване "малокартиння", період розрухи. Проте на те були причини, а чим пояснити занепад кінематографа зараз?

Велика біда в тім, що на теренах України в кінотеатрах не демонструють вітчизняного кіно. На майже 90 % ринок забруднений американською продукцією й на 10 % — російською. Чи бачив пересічний українець "Мамая" чи, може, "Мазепу"? Звичайно, ні, бо щодо останнього фільму, то в договорі взагалі не було зазначено "з правом прокату на території України". Якби ж у державі, як у радянські часи, вироблялося 14—17 фільмів на рік лише однією студією ім. Довженка, "Мазепою" ми б пишалися, як елітарним фестивальним кіно.

Єдиною можливістю показу студентських робіт сьогодні є фестивалі. Якби у нас був кінопрокат студентських чи взагалі українських фільмів, то країна миттєво отримувала б прибуток, який би дозволяв робити нові картини. Проте, на жаль, у нашій державі таке не практикується.

Ятрить душу і бездіяльність Міністерства культури, яке не виконує своїх прямих обов'язків, — не підтримує мистецтва. Цілих 5 років в Університеті ім. Карпенка-Карого студенти не мали змоги працювати з плівкою. До речі, й сам Стрембицький потрапив у цей "застійний" період. Кінознавці ж із сумом зазначають, нібито держава втратила владу, що кіно — наче воєнно-морський флот: з одного боку, недешеве задоволення, а з іншого, — вкрай неприбуткова справа. Вкладаючи гроші в рекламу, в її виробництво, спонсор уже наступного дня отримує прибуток. Це й є збалансований кругообіг "продукція—гроші", на якому базується сучасне телебачення. Проте якщо меценат вкладає кошти в кіно, то прибуток отримати може, в кращому випадку, через рік, якщо пощастить... Хто ж зараз погодиться чекати?

Нашій країні необхідна відповідна законодавча база, яка б дала можливість із прокату на телебаченні кінопродукції отримати хоча б 2—3 % на розвиток національного кінематографа. Теоретично це є, але чомусь не спрацьовує, бо ніхто не зважає на Закон "Про авторські і суміжні права". Законодавство потребує вдосконалення. Можливо, не варто брати податок із коштів мецената, які він уклав у кінопроект. Були б умови — знайшлися б і спонсори...

P. S. На врученні призів Каннського кінофестивалю Ігор Стрембицький говорив українською мовою. Коли ж уже держава відгукнеться до нього і тисяч кінематографістів, що чекають на її відповідь.

Олена МОРОЗОВА, Каріна ВОСТРЯКОВА

На жаль, із самими Наталкою та Ігорем зв'язатися нам не вдалося. Тож прокоментувати тріумфальну перемогу Стрембицького ми попросили викладачів із його Альма-матер: доцента кафедри кінорежисури Тетяну Ілліну та викладача історії сучасного кіно Оксану Папету.

ПЕРШЕ ВРАЖЕННЯ

ФІЛЬМ ВІД «ПРОСВІТИ»

29 травня ц. р. у Червоній залі Будинку кіно відбулася прем'єра художньо-історичного двосерійного фільму "Братство", знятого кінорежисером Станіславом Клименком. Осердям фільму є сюжетно напружена й глибоко трагічна історія Кирило-Мефодіївського братства і причетність до нього Тараса Шевченка.

Успішно розминувшись із десятками тисяч фанів, які намагалися закрутити мене у спекотний вир Олімпійського комплексу на матч лідерів, я опинився в затінку гладької зали Будинку кіно. Зала переповнена! Напевне, великий вигнанець — ім'я йому Український кінематограф — таки повернувся до рідної домівки! — з відрадною полегкістю подумав собі, оглянувши святковий аншлаг (День же Столиці).

Кадр з фільму

Не підвела вас інтуїція, пані й панове, — після представлення акторів і всієї знімальної групи фільму "Братство" режисер-постановник і один із авторів сценарію Станіслав Клименко (крім нього в групі сценаристів ще такі "метри", як Іван Дзюба, Борис Олійник, Павло Мовчан) вимовив магічне "Починаємо!.." — і зустріч з інтелектуальним продуктом розпочалася...

Багатопластовий образ — Великий Кобзар, пророк і апостол, а по-народному — наш Тарас, пречудово зіграний Дмитром Суржиковим, — відкрив нам ще незнані назагал грані своєї неосяжної душі. Це, безперечно, знахідка в усій дотеперішній кіношевченкіані, і зі слів режисера на презентації, — його увагу саме на цього виконавця звернула... гример. Вдало знайдено також виконавицю ролі Варвари Рєпніної — Ірину Поплавську. Особлива ж вдячність за братчиків. Так би хотілося зустрічатися з їхнього спільнотою — справжнім сузір'ям інтелекту — знову й знову. І режисер, мовби вгадавши моє бажання, дав змогу: ось речник репресивної системи генерал Дубельт визнає де-факто крах монархічної системи й незламність національної порості в Європі, зокрема в Україні. Коли ж у кінці другої серії семеро цих велетнів ідуть до нас простором — упізнаєш когорту нової української еліти. Час підтверджує задум сценаристів, які, в умовах минулої ошуйської доби "руйнації нації" передчували новий день і — не помилилися в пошуку (як і глядачі — сьогодні).

Окрема розмова про Іуду-Петрова. Розробці теми цього негативного героя приділено, певне ж, — не дарма — значну увагу. Іван Розін створив одіозний образ дуже природно. Мені згадалася фраза, почута в одній із теологічних полемік: якби не Іскаріот, нас не спокутувала б свята кров... Так велено було звисока, щоб геній Шевченка терзали тортури за Уралом, але то був гарт твоєї долі, Україно! Петрові ж ще будуть і будуть на шляху твоїх синів і дочок, твоїх Гірників, Світличних, Стусів, Ґонгадзе, Чорноволів, але ти постанеш у результаті страждань і втрат — оновленою!

Надавши братчикам імідж еллінів, Станіслав Клименко канонізує Кобзареве слово, і цим його пошук виправдано. Хочу, пане Станіславе, щоб ота велика сімка в заключних кадрах ішла до мене, зростаючи у височінь, бо, коли в скарбниці вражень концентрується найбільш вдале, — то постають саме братчики, а ще ... юний "прокуратор", який читає Дубельту, ні, вирок, перекладені на "общепонятний" разючі рядки поеми Великого Кобзаря.

Фільм "Братство" є продовженням великого просвітянського проекту — створення багатосерійного циклу про життя і творчість Тараса Шевченка, адресованого українським школярам.

Борис СПИСАРЕНКО

ГАСТРОЛІ

ТАК КАЗАВ ЖОЛДАК-ТОБІЛЕВИЧ IV

Про Андрія Жолдака у київських театральних і медійних кулуарах останнім часом говорено багато — всілякого: і відвертих дурниць, і тих же дурниць, захованих у хитромудрих вивертах фрази. Розкид оцінок — від бравурних ескапад до "милого" остракізму. Проте увіч посміхатися з режисером чи хоча б подивитися його вистави далеко не завжди знаходилися нагоди, можливості або бажання. І ось, натішившись скандальною славою, метр вирішив зламати й цю традицію. До Києва Жолдак-Тобілевич IV привіз не лише чотири вистави, зроблені протягом трьох років, але й кілька заяв, — щоправда, деякі з них уже озвучував раніше, однак на нинішній прес-конференції він був справжнім стратегом і пророком у своїй вітчизні. Та чи не запрезентував часом маестро у такий спосіб задуму своєї нової постановки — щось на кшталт "Заратустра. Мрії"? Перше: "український театр мертвий" — повідомив Заратустра-Жолдак. Щоправда, за версією того-таки персонажа, театр перебуває у стані шизофренії млявого перебігу (втім — одне іншому не заважає). Друге: вбито ціле покоління. Винні у цьому генсеки від Мельпомени — тобто, директори театрів, які не дають зреалізуватися тим, кому зараз "під сорок". Третє: вихід є, отже, не все так безнадійно — всі директори всіх державних театрів мають добровільно піти у відставку. Міністерство культури, а ще краще — Кабмін має оголосити конкурс на заміщення вакантних посад, претендувати на які можуть, до речі, і добровільні відставники. Якщо колектив і спеціальна атестаційна комісія проголосують за кандидата. Правда, залишилося не зрозумілим, чий же голос має більше важити: колективу чи "незалежних експертів"? Але це, повірте, дрібниці порівняно зі всесвітньою революцією — в окремо взятій театральній державі.

А якщо говорити серйозно, у Жолдака є підстави "махати шаблею", адже його вистави з успіхом представлялися на найпрестижніших фестивалях Європи у Франції, Голландії, Польщі, Німеччині, Фінляндії, Іспанії, Хорватії, Росії, де їх відзначено найвищими нагородами. А сам Андрій Жолдак минулого року отримав досить поважну відзнаку ЮНЕСКО — "Кращий режисер Європи". Не знаю, як із окремо взятою державою, але в окремо взятому театрі — Харківському державному академічному драматичному ім. Тараса Шевченка — маестро таки дав лад і тепер, до речі, домагається повернення йому імені Леся Курбаса і назви "Березіль". Одними з перших, хто належним чином зміг оцінити креативні зусилля нового керівника, стали бізнесмени. Гастролі харків'ян відбуваються за щедрої спонсорської підтримки ТОВ "Українська гірничо-металургійна компанія". Сергій Цвек, директор харківського представництва, між іншим сказав, що особисто його в театрі, очолюваному Жолдаком-Тобілевичем, зацікавила не стільки революційність естетики, скільки адміністративна жилка керівника.

СЕРГІЙ ПРОСКУРІН
АНДРІЙ ЖОЛДАК
Фото Г. Оборської

На цій прес-конференції Андрій Жолдак озвучив і зовсім свіжі новини: нещодавно він уклав контракт із берлінським театром "Фолькцбюне" на постановку "Медеї" за Евріпідом. Трупа харківського театру майже в повному складі, включаючи художників і техніків, упродовж чотирьох місяців готуватиметься до вистави безпосередньо в Берліні. Відповідних домовленостей щодо прийому українських трудівників сцени досягнуто між режисером та бургомістром німецької столиці.

Залишається додати, що в Києві гастролі Харківського драматичного театру відбуватимуться на сцені Національного театру ім. Івана Франка з 1 до 6 червня. Глядачі матимуть змогу побачити такі вистави Андрія Жолдака: "Гамлет-сни", за Шекспіром, "Один день Івана Денисовича", за однойменною повістю Олександра Солженіцина, "Місяць кохання", за п'єсою Івана Тургенєва, "Гольдоні. Венеція" за мотивами комедії Карло Гольдоні.

Микола СКИБА

ХЕРСОНСЬКІЙ «ПРОСВІТІ» — 100 РОКІВ!

ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Вважається, що першою організацією "Просвіти" в підмосковській Південній Україні була Одеська, яка постала 1905 року. Що ж до Херсона, то довгий час вважалося, що заснована вона тут була лише в березні 1917 р., та й то до січня 1918-го діяла під назвою "Українська хата".

Нещодавно довелося мені у краєзнавчому відділі обласної бібліотеки ім. Гончара проглядати херсонську губернську газету "Юг" сторічної давнини. Цікаві були часи. Починалася так звана "перша російська революція", супроводжувана численними поміщицькими та єврейськими погромами, підняли повстання матроси на броненосці "Потьомкін" і крейсері "Очаків", російський флот зазнав нечуваної катастрофи біля Цусіми, завершилася украй невдала війна з Японією, змушений народним рухом цар Микола II видає маніфест про дарування політичних свобод, уперше в Росії з'являються політичні партії. З іншого боку наростає національний рух.

У газеті бачимо перші статті українською мовою, дуже далекою від сучасних літературних норм і досконалості. Відомий херсонський літератор і громадський діяч Г. Коваленко-Коломацький у кількох номерах вміщує "Листи до селян", де пише про наболіле. У тодішньому переважно російсько-єврейському Херсоні не всі розуміли зміст статей, і з'являється роз'яснення: *"Вважайте, що "и" треба читати як "ы"— твердо, а "є" треба читати як "іе" — м'яко"*.

У травні 1905 р. в Херсоні сталася небачена доти подія — перші збори конституційно-демократичної партії повіту. Кадетів, які відверто представлялися "партією влади" (як знайомо!), вирішили використати і нечисленні представники активного українства. На збори прибув із Одеси доктор Луценко і від імені української демократичної партії вітав присутніх українською мовою. Як писав кореспондент газети, *"речь этого редкого оратора привела в восторг не только крестьян, но и всю аудиторию, которая наградила говорившего бурными долго несмолкаемыми апплодисментами"*. Кореспондент зазначає, що другого дня число ораторів українською мовою значно збільшилося. Про тодішній рівень політичної грамотності населення свідчать слова гостя з Одеси, що прибув на збори конституційних демократів, аби *"пояснити вам деякі незрозумілі слова, як от "конституція", "демократія", "політика" і инші"*.

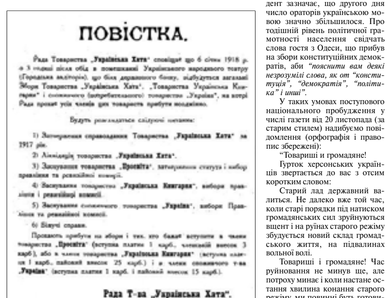
ПОВІСТКА.

Рада Т-ва „Українська Хата".

У таких умовах поступового національного пробудження у числі газети від 20 листопада (за старим стилем) надибуємо повідомлення (орфографія і правопис збережені):

"Товариші и громадяне!

Гурток херсонських українців звертається до вас з отсим коротким словом:

Старий лад державний валиться. Не далеко вже той час, коли старі порядки під натиском громадянських сил зруйнуються вщент і на руїнах старого режиму збудується новий склад громадського життя, на підвалинах вольної волі.

Товариші і громадяне! Час руйнування не минув ще, але потроху минає і коли настане остання хвилина конання старого режиму, ми повинні буть готовими, щоб взятись гуртом до творчої роботи, для культурної праці.

Ми повинні, товариші і громадяне, тепер же, зараз, не гаючись, гуртоватись у спілки, в товариства, щоб стати до боротьби з народньою темнотою, з народнім лихом, бо народне лихо наше горе...

Щоб стати до помочі нашому народові-горожанину чи селянинові, всім однаково, гурток херсонських українців закладає в Херсоні УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО "ПРОСЬВІТА". Мета сього товариства ось яка: допомога культурно-просьвітному розвитку українського народу. Для осягнення сієї мети товариство має: видавати книжки, брошури, часописі, одкривати свої бібліотеки, читальні, книгарні, споряджати публічні лекції, відчити, загально-просвітні курси, спектаклі, літературно музикальні вечори, вистави, засновувати школи, приюти, ясла і инші просвітні й добродійні заклади.

Кличемо усіх прихильників культурної праці на користь народові, без ріжниці нації і полу, без ріжниці станів і професій, усіх кличемо, хто спочуває нашій щиро-демократичній, щиро-народній ідеї, хто буде основною підвалиною нашого товариства, записуватись до нашого товариства.

Гурток Херсоньських українців. Записуватись можна у А. М.".

Поки що ми не можемо сказати, хто цей загадковий "А. М." і, взагалі, яка доля херсонської "Просвіти" сторічної давнини. Переглянувши подальші числа газети "Юг", я не знайшов жодних повідомлень про її діяльність (щоправда, не всі номери збереглися). Але, виходячи з логіки оголошення, *"гурток херсонських українців"* просто мусив бодай у своєму складі записатися до членів "Просвіти".

А тому можна з певністю сказати, що херсонській "Просвіті" у листопаді поточного року виповнюється 100 років!

Сергій ГЕЙКО,
голова Бериславської районної організації товариства "Просвіта"

ПАМ'ЯТЬ

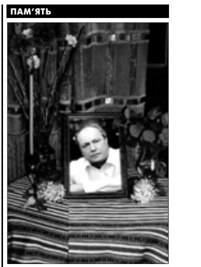

ПОЛУМ'ЯНИЙ МОГУТНІЙ ОРГА́Н

— Так сказано 26-го травня в Будинку кіно на вечорі пам'яті про поета, прозаїка, режисера та актора Миколу Степановича Вінграновського. Вступне слово виголосив письменник, журналіст, кінодраматург Микола Шудря у переповненій залі — переважно представники НСПУ та кіномитці. Вже рік, як М. Вінграновський покинув цей світ на 68-му році життя.

Народився у Первомайську на Миколаївщині в селянській сім'ї. 1955 року вступив до Київського театрального інституту на акторське відділення (відвідував також лекції режисерського). Та вже на першому курсі О. Довженко запримітив талант М. Вінграновського і запропонував перейти у ВДІК (Москву). О. Довженко полюбив багатогранно обдарованого юнака і мав намір усиновити його. Та не судилося. Ще студентом під наставництвом О. Довженка він блискуче зіграв головного героя в кінофільмі "Повість полум'яних літ".

Після вступного слова присутні переглянули фільм Гурама Петрашвілі. Плівка зафіксувала, як Микола Вінграновський читав свої поезії. Ні, він не читав, він їх натхненно грав. Відчувалося, що недуга вже підступилася, але його енергетика збуджувала присутніх, і кожний вірш завершувався гучними оплесками. Це були лірика й громадянська поезія, високого патріотичного звучання витяги з роману "Северин Наливайко", жартівливі й веселі вірші, присвячені дітям. Саме за збірки поезій для дітей "Літній ранок", "Літній вечір", "Ластівка біля вікна", "На добраніч" М. Вінграновському присуджено премію ім. Т. Г. Шевченка 1984 року.

Після перегляду фільму ведучий М. Шудря зауважив, що вечір має наповнитися світлими щирими спогадами тих, хто знав поета і працював із ним. Виступили 15 колег і друзів. Серед них Г. Булах, Ю. Сердюк, М. Сиренко, І. Сергієнко, Б. Гришко, В. Козак та інші. Згадали про Холодну балку під Одесою, де знімався фільм "Дума про Британку". Актори не витримали холоднечі та сільських незручностей і втекли в одеський готель. Микола ж повернувся назад і там, у самотині, писав. Він був надзвичайно вимогливий до слова. Визнавав, що свою літературну мову вигранив у дружньому спілкуванні з Ліною Костенко та Григором Тютюнником. "Лебединою піснею" життя і творчості М. Вінграновського друзі назвали роман "Северин Наливайко". Три роки М. Вінграновський мешкав в Одесі, де зняв свій фільм "Ескадри повертають на захід". Тому внесли пропозицію: одну з вулиць Одеси назвати його іменем, а в будинку, де народився митець, відкрити меморіальний музей.

Потім переглянули ще один фільм про М. Вінграновського, знятий його другом, режисером Петром Марусиком. Ця стрічка позначена глибокими філософськими роздумами.

Творчий доробок М. Вінграновського складають понад два десятки поетичних збірок, прозових творів і сценаріїв, його режисерська й акторська майстерність заявлені у численних кінофільмах. Це був митець потужної творчої напруги та високого натхнення.

Іван ПИЛИПЕНКО
Фото автора

РОЗДУМИ НА ТЕМУ

НОСТАЛЬГІЯ

Одного зимового вечора ми з дружиною дивилися по телевізору черговий хіт-парад сучасних пісень. Слухали ми ті пісні й розмірковували: а чи зможе пересічна людина заспівати такі пісні в родинному колі чи в колі друзів? Адже мелодію і манеру пісень у виконанні професійних співаків зможе повторити не кожен слухач.

Мій вік давно переступив пенсійний рубіж. Дитинство мого покоління минуло в тяжкі роки війни, післявоєнної розрухи, страшного й голодного 1947 року. Та сумні спогади тих років супроводжує народна пісня: то журлива, то весело-жартівлива. Можливо, саме пісня допомагала нашому народу пережити злигодні та лихоліття.

Сьогодні пригадується мені початок сорокових років... Кельменеччина... Мальовничі села на березі сивочолого Дністра... Дівчата та молодиці довгими зимовими вечорами пряли веретеном тоненькі нитки з конопелі, пряли нитки з овечої вовни, щоб потім виткати полотно або виплести кофту чи рукавиці.

А щоб виконувати цю нудну роботу було веселіше, то збиралися в тої чи іншої господині, яка заздалегідь готувала в печі чималий горщик із голубцями для гостей. У хаті ставили рядами лавки, в яких були просвердлені дірки для куделі. Дівчата пряли те повісмо, а парубки притримували куделі. І весь вечір, аж за північ, лунала в хаті пісня — то журлива, то весела, а дзвінкий дівочий голос, виділяючись із парубоцьких басів, витягував угору кінець кожного куплету.

Таких співочих колективів у кожному селі було багато. У них не було ні диригента, ні художніх керівників, ні музичного супроводу. Просто майже кожен мешканець із малих літ був привчений до такої манери виконання народних пісень.

Із того часу проминуло понад 60 років. Доводилося мені чути гуртовий спів українських народних пісень і в населених пунктах Вінниччини, де двічі проходив практику на гідроелектростанціях; і в селах Харківщини, куди щорічно посилали студентів на допомогу колгоспам; і в населених пунктах Сумщини, Житомирщини та Хмельниччини, перебуваючи там уже у робочих відрядженнях.

Словом, скрізь лунала наша пісня. Теплими літніми вечорами пісні зачаровували не тільки людей. Здавалося, що до них прислухалися і верби над водою, і тополі вздовж шляху, і зорі в космосі.

На превеликий жаль, в останні десятиріччя такого виконання народних пісень стає все менше й менше. Сьогодні якщо й почуєш інколи по радіо концертну програму "Пісні мого роду", то це буде зазвичай десь після 24-ої години, а записи повторюються років 15—10 одні й ті самі.

На мою думку, Мінкультури повинно започаткувати (можливо, й щорічне) проведення фольклорних фестивалів: районних, обласних та всеукраїнських із обов'язковою трансляцією їх по телебаченню і радіо. Організації товариства "Просвіта" теж повинні ініціювати рух у цій справі і на місцях, і в центрі.

А ще прошу не звинувачувати мене в несприйнятті сучасних пісень. У нас є багато гарних авторських пісень, особливо — коли текст написано поетом, як кажуть, від Бога, коли музика написана композитором від Бога, а виконуються вони співаком, у якого є дар Божий до цієї святої справи. Адже пісня — це одна зі сторінок паспорта, який засвідчує існування народу.

А поки що, коли й почуєш раз чи двічі на рік народну пісню (скажімо, у виконанні гуртів "Криниця", "Хрещатий яр" чи хору Яценка), то це буде тобі світлим промінчиком.

І щоб не зовсім заїла клята ностальгія за майже втраченим пластом автентичного виконання народних пісень, сідаємо з дружиною (а в свята — разом із дітьми та онуками) на диван і тихим голосом наспівуємо вже майже призабуті пісні, які так майстерно виконували колись у селах на берегах Дніпра-Славути та його побратима — сивочолого Дністра.

І. РАРЕНКО,
пенсіонер, м. Київ

Є ТАКА ДУМКА

НАВІЩО ХРИСТА ЗАГОРНУЛИ В ПЛАЩАНИЦЮ?

В Євангелії чітко сказано, що після смерті Ісуса Христа його тіло загорнули в чисте полотно й поклали в нову гробницю, висічену в скелі Йосипом Аримафейським. Для здійснення ритуалу Никодим приніс величезну кількість — 100 фунтів, тобто понад 30 літрів! — надзвичайно дорогої запашної рідини з соку смирни й алое, яку зазвичай використовували для бальзамування. Потім Йосип закрив вхід до гробниці величезним каменем. А коли Христос воскрес, то похоронне полотно залишилося у гробниці. Християни зберегли його до нашого часу, — нині воно всесвітньо відоме як Туринська плащаниця. Хіба не так?

Так. За винятком од [redacted] "дрібнички": поховання такого не було. І не ма [redacted] бути. Про це Ісус принай [redacted] 10 разів говорив своїм [redacted] ням: *"І почав навчати їх, [redacted] Синові чоловічому тре [redacted] багато страждати, і стар [redacted] первосвященики та кни [redacted] ники відцураються Йо [redacted] Його уб'ють, і Він по трьох днях воскресне" (Мк 8.31, Мт 16.21, Лк 9.22).* Тобто Христос говорив учням про своє воскресіння не "між іншим", а НАВЧАВ їх.

— Але ж Його таки поховали у гробниці?

Йосип спорудив її начебто для себе, але зверніть увагу: *"На тому місці, де Його розп'яли, був сад, і в саду — нова гробниця"* (Ів 19.41). Тобто гробниця була поряд із місцем розп'яття — Голготою. А тепер поміркуйте: хто захоче влаштувати свій посмертний спочинок поряд із місцем страт і катувань, звідки періодично лунали зойки страждання та прокляття. Отже, ця "гробниця" була призначена не для поховання, а для зберігання у недоторканості Христового тіла від вечора п'ятниці до недільного ранку.

До речі, всі євангелісти звертають увагу, що вхід до "гробниці" закривав неймовірно великий камінь. У "Кодексі Бези" (євангельському списку IV ст.), речення *"камінь був відвалений, був бо дуже великий"* (Мк 16.4) уточнюється: "камінь, який не могли відкотити і двадцять осіб". Отож без спеціальних технічних засобів "гробницю" неможливо було відкрити, що нетипово для такого роду поховальних споруд.

— Як же тоді Йосип спромігся закрити цим каменем вхід до гробниці?

Дослідники повідомляють, що камінь котився по спеціально зробленому похилому жолобу. Початково він був на підвищенні й фіксувався клином. Йосип вибив цей клин, камінь під своєю вагою покотився кам'яним жолобом і захлопнув вхід.

Як бачимо, конструкція "гробниці" дозволяла легко її закрити, проте абсолютно не передбачала можливості її наступного відкривання. Така захищеність "гробниці" потрібна була для гарантованого збереження Христового тіла, адже якби ворогам вдалося його викрасти й розчленувати, то воскресіння стало б фізично неможливим. Згаданий "непідйомний" камінь відкотив воскреслий Христос силою своєї віри, спроможною, як Він казав, пересувати гори (Матвій 17.20).

— Гаразд, гробниця була тимчасовою, але ж ритуальне поховання таки відбулося!

А що називаємо ритуальним похованням? Виразні сліди крові на Туринській плащаниці безперечно свідчать, що тіло не було навіть обмите. Тільки не ка- [redacted] жіть, що в учнів не було часу обмити тіло Господа через наближення юдейської суботи. По-перше, добре відомо, як Христос ставився до суботи, — він її демонстративно ігнорував. По-друге, Йосип і Никодим, маючи бажання, могли обмити тіло за декілька хвилин.

— Тоді навіщо Никодим приніс так багато бальзамуючої рідини?

Дослідження Туринської плащаниці показали, що вона була просякнута розчином алое і смирни. Велика кількість рідини потрібна була саме для того, щоб повністю занурити в неї цю дорогу льняну тканину площею майже 5 квадратних метрів. Потім плащаницю, з якої стікала запашна рідина, поклали на камінь. На одну половину тканини поклали Ісусове тіло, яке накрили другою половиною. Погляньте на зображення плащаниці: на одній її половині зафіксовано зображення тіла спереду, на другій — зі спини.

Ну як, тепер здогадалися, навіщо була потрібна просякнута запашною рідиною плащаниця?

— Може, щоб якось допомогти Христу воскреснути?

Не логічно. Судіть самі: воскресінню підлягало цілком мертве тіло, до того ж, спотворене жорстоким бичуванням і розп'яттям. Під кінець римський воїн завдав уже мертвому тілу "контрольний удар" через правий бік у серце, щоб гарантувати смерть (Ів 19.34). Очевидно, що після цього Христове тіло було абсолютно несумісне з життям, і цьому факту не могли зарадити жодні обмивання чи бальзамування.

Ну, добре, даю ще одну підказку. Церковна влада спочатку поставилася до плащаниці стримано, оскільки вважала її картиною живописця, що не мала жодної художньої цінності. Христове зображення на

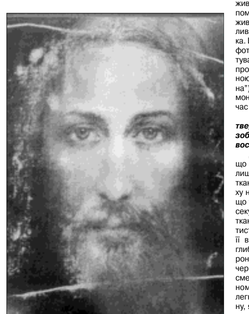

плащаниці було виявлене лише 1898 року завдяки відкриттю фотографа Секондо Піа. Він сфотографував полотно і, поглянувши на негативну фотопластину, був глибоко вражений: на ній проявилося позитивне зображення, що на диво нагадувало історичні ікони Спасителя. Наступний науковий аналіз показав, що плащаниця — не витвір мистецтва, а природний відбиток, що утворився незрозумілим способом у вигляді негатива.

— Дивно, що Христове зображення на плащаниці визнали лише через 2 тисячоліття після його утворення.

А інакше й не могло бути, оскільки для цього люди вже повинні були володіти технологіями комп'ютерної обробки зображень, мікро [redacted] фотографії в поляризованому світлі тощо. Без цього походження плащаниці й досі залишалося б під сумнівом.

Наприклад, порівняно недавно вчені виявили на плащаниці зображення монет, які [redacted] ули покладені на очі [redacted] ого Ісуса. Точно [redacted] ено, що це відома [redacted] там "лепта Пилата" — дрібніша мідна монета, викарбувана Понтієм Пилатом у 29—30 році н. е. Це ще одна нетипова "випадковість". Йосип і Никодим були заможними людьми, то ж могли з поваги до свого Вчителя використати золоті або срібні монети. Проте вони використали саме "лепту Пилата", оскільки в інформаційному плані вона була найціннішою: точно вказувала на час події — не раніше 29-го року н. е., а також на місце — підвладні Пилатові території Юдеї та Самарії.

— І що все це означає?

Те, що Туринська плащаниця — це Христове послання СУЧАСНОМУ поколінню людей. Це фотографія Христового тіла У МОМЕНТ ЙОГО ВОСКРЕСІННЯ, [redacted] живіт, як зазвичай ховають померлих, а закривають низ живота — типова сором'язлива поза оголеного чоловіка. Це ще один доказ, що до фотографії ретельно приготувалися і продумали все: просякнуте запашною рідиною полотно ("фотопластину"), тіло у відповідній позі, монета з інформацією про час і місце події.

— А чим обґрунтоване твердження, що на ньому зображено саме момент воскресіння?

Дослідники встановили, що зображення утворилося лише на внутрішній стороні тканини — внаслідок спалаху невідомої людям енергії, що тривав мільйонні частки секунди. Вона не пропалила тканини, але опалила золотистим кольором волокна з її внутрішньої сторони на глибину всього кілька мікрон. Учені стверджують, що через 30—40 годин після смерті плоть неосяжним чином трансформувалася і легко пройшла крізь тканину, яка присохла до тіла разом зі згустками крові. Саме цей момент і зафіксовано на Плащаниці, — коли тіло протягом якоїсь миті перетворилося на енергетичний потік. Тому-то рельєфні зображення на верхньому і нижньому відбитках однаково чіткі — неначе тіло стало невагомим, інакше спинні м'язи були б сплющеними під вагою земної ваги.

Феномен Плащаниці започаткував поєднання віри і науки. Без цього неможлива справжня релігія як шлях поєднання людського і божественного (від "ре-ліго" — відновлення зв'язку). Це рішучий крок до цілісних знань, до істинної метафізики. Людство починає новий етап пізнання Христового вчення і практичного наслідування Боголюдини.

Ігор КАГАНЕЦЬ,
Інститут метафізичних досліджень Перехід-IV

> *Туринська плащаниця — це Христове послання СУЧАСНОМУ поколінню людей. Це фотографія Христового тіла У МОМЕНТ ЙОГО ВОСКРЕСІННЯ — із залишками Його крові, рослинного пилку Палестини і навіть єрусалимського ґрунту. Ось чому Христове тіло не обмивали!*

> *Феномен Плащаниці започаткував поєднання віри і науки. Без цього неможлива справжня релігія як шлях поєднання людського й божественного.*

Засновник:
Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

[redacted]ф-редактор
[redacted]вло МОВЧАН

[redacted]оловний
[redacted]едактор
[redacted]бов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

[redacted]ого
[redacted]літики
[redacted]НЕЦЬ

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
[redacted]кс)
[redacted]етар

Літературний редактор
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ культури
Микола СКИБА
279-49-47

Відділ літератури
Марія КРИШТОПА
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Оксана ПЕТРИЧЕНКО
278-63-69

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ
279-39-55

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видрукувано з готових фотоформ на комбінаті "Преса України" у середу.
Зам № 3301222

Загальний наклад — 42500

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на півроку — 19,18 грн.

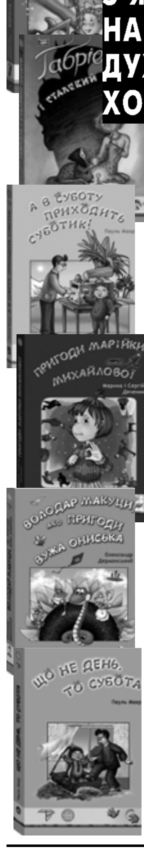
Король буків
Габріель і сталевий Лісоруб
А в суботу приходить суботик!
Пригоди Марійки Михайлової
Володар макуци або пригоди вужа Ониська
Що не день, то субота

ВОЛОДИМИР БРИСКІН: «ТЕЗИС» З'ЯВИВСЯ НА ЗЛОБУ ДНЯ — ДУЖЕ ЇСТИ ХОТІЛОСЯ»

Український книжковий ринок, попри розмаїття видавництв, відчуває брак якісної недорогої дитячої літератури. Та, яка є, — відлякує покупців або ціною, або помилками та несмаком в оформленні. Вінницьке видавництво "Тезис" — переможець минулорічної "Книжки року" — своїми виданнями вселяє надію на те, що вітчизняна дитяча література має майбутнє, і — неабияке. Оптимізму й працьовитості співробітників цього видавництва можна лише позаздрити. І хочеться вірити, що справа тут не лише в молодості (середній вік у колективі 32 роки) і з часом енергії не стане менше. Про своє видавництво і цікаві проекти розповідає редактор "Тезису" Володимир БРИСКІН.

— Пане Володимире, як було створено "Тезис"? Які плани були пов'язані з цим видавництвом і чи реалізувалися вони?

— "Тезис" з'явився на злобу дня – дуже їсти хотілося (сміється). Отож взялися за знайому, як тоді здавалося, справу: видавничу. З першою задачею впоралися. Справа сподобалася і сьомий рік відкриваємо її нові обрії.

— Що передувало видавництву дитячої літератури?

— Змагання принципів роботи. Спершу "Тезис" видавав на гроші замовників. Тоді час заповнювався пошуком тих, хто мав гроші друкуватися. Зміст і доля виданого нас не обходила. Лихоманила непередбачуваність замовлень і невпевненість, що день прийдешній принесе заробіток. Стало року, щоб усвідомити вигіднішу модель роботи: вивчаємо попит, вкладаємо кошти в розробку і наклад, продаємо і живемо заробленим. Такий підхід, із варіаціями, підніс нас на інший професійний та економічний рівень. Так з'явилися найкращі в Україні навчальні плакати для дошкільнят і школярів. Ми — лідери в цій царині четвертий рік.

Книги для дітей потребували більших знань, навичок і грошей. Ми готувалися їх видавати. Влітку 2004 відкрили редакцію дитячої літератури, втіливши три роки мрій.

— Чому саме дитяча література? Конкуренції не боялися?

— Дитяча — омріяна. Ми щасливіші ще й від того, що мрія співпала з прагматичним вибором для видавництва, яке росте без дотацій — тільки на заробленому. Ми розвиваємося, отже, конкуруємо ефективно.

— Ніша, яку Ви намагаєтеся зайняти, "належить" читацькій авдиторії, "розбещеній" "Гаррі Поттером". Мабуть, важко добирати твори для таких читачів?

— Нині мода на якісне й неодноденне. Ми майстерно видаємо модну літературу.

Наші 9—12-річні читачі обізнані й вибагливі. Тому ми пропонуємо тільки видатні твори з вдалими ілюстраціями. Надаємо перевагу новим текстам. Залюбки друкуємо і переклади.

Власне, сьогодні наш доробок — 4 книги серії "Пригодницька бібліотека".

Редакційна рада дуже відповідально добирає твори й ілюстрації, бо економічно ми не маємо права схибити.

Відбирати важко, але неймовірно цікаво. Видаємо тільки те, що самим подобається.

— Як почалася співпраця із "Соняшником"?

— Нам смакує якісне й неперевершене, тож дружина передплачувала "Соняшник" синові. І як, скажіть мені, не передплачувати, коли це — найкращий журнал для найкращих дітей.

"Соняшник" із "Тезисом" — співвидавці, і **Леся Воронина, головний редактор "Соняшника"**, входить до редакційної ради серії "Пригодницька бібліотека". Досвід, виваженість і смак пані Лесі чималого варті.

— Які книги вже вийшли в цьому проекті?

— Серії восьмий місяць. Кожні два місяці видаємо нову книгу. Всі видання 2004 року увійшли до десятки кращих у рейтингу "Книжка року".

"Що не день, то субота" Пауля Маара з авторськими ілюстраціями — книга живого класика німецької літератури, яскравий гумор якої виховує не перше покоління діткахів.

"Суперагент 000. Таємниця золотого кенгуру" Лесі Ворониної. Його прекрасно відмалювала Катерина Білетіна. Іронічний детектив, виборов 3-тє місце на "Книжці року — 2004".

"Володар макуци, або Пригоди вужа Ониська" Олександра Дерманського. Автор — відкриття року. Динамічна й захоплива мандрівка зі справжніми друзями, жваво й дотепно відмальована Валентиною Богданюк.

"Пригоди Марійки Михайлової" уславлених Марини і Сергія Дяченків. Дівча-детектив розкриває злочини, з якими не впоралися навіть Майор Міліції із помічниками. При тому Марійка — третьокласниця і мріє бути вихователькою в дитсадочку. Книга написана на прохання Стаски Дяченко. Читачі в захваті від ілюстрацій Валі Богданюк: їм подобаються і підступні злодії, і винахідливі розшуківці.

— Чим продовжите серію?

— Наступним вийде **"Габріель і сталевий Лісоруб"** Марини і Сергія Дяченків із чарівними і зворушливими ілюстраціями Володимира Штанька.

Пауль Маар порадує продовженням пригод Суботика і пана Пляшкера — **"А в суботу приходить Суботик!"**

Трохи згодом вийдуть **"Русалонька з 7-В, або Прокляття роду Кулаківських"** Марини Павленко, **"Пригоди Алі в країні Недоладії"** Галини Малик, **"Король буків, або Таємниця Смарагдової книги"** Олександра Дерманського, **"В гостях у космічних равликів"** Лесі Ворониної і ще зо п'ять творів.

Зрештою, про видані й плановані книжки ми пишемо на четвертій сторінці обкладинки. І пропонуємо замовити книги й отримати їх поштою.

— Яка з цих книг Ваша улюблена?

— Кожна! Автори, жанри, ілюстратори — різні: на розмаїті смаки читачів. Кожен знайде книгу до душі!

— Проект передбачає розповсюдження книг поштою. Є вже успіхи чи український читач не звик передплачувати книги?

— Передплатники є і їх більшає. Але й роботи ще повно. Літні люди привчені до передплати за часів Союзу, але нажахані роками обману. Молоді передплати поки не знають. Сподіваюся, довіра прийде в українські родини разом із добробутом і передплачувати книжки буде нормою.

— Чи не було проблем з авторськими правами на перекладні твори?

— Ні.

— Які проблеми є зараз у "Тезису"?

— Проблеми спільні для всіх видавців: брак літературного інформаційного поля, державне нехтування українською мовою, антиринкова система держпідтримки видавництв та бібліотек, нестача грошових ресурсів і неможливість позик у фінансових установах, недосконалість законодавства, нікчемна Книжкова Палата, безпросвітна Асоціація видавців, грабіжницькі тарифи Укрпошти та безліч похідних.

— Невже так безпросвітно?

— І ми, і колеги прагнемо виправити ситуацію. Ключі в руках державних управлінців. Має відбутися зустріч із чиновництвом, яке уповноважене приймати рішення: час почути наші пропозиції. Має бути нагода зібратися представникам із усієї України. Ми очікуємо на зрозуміле повідомлення, завчасно розміщене в центральних ЗМІ, на кшталт "Видавці, бібліотекарі, письменники і зацікавлені! Запрошуємо 15—18 вересня 2005 року до Львова взяти участь у створенні Державної концепції культури. Теми й матеріали для обговорення приймаються до 1 серпня. Просимо зареєструватися і отримати добірку матеріалів. Нехай світло Форуму видавців допоможе нам прийняти мудре рішення. Прем'єр-міністр, секретар РНБО".

— Ви підтримуєте пропозицію про те, що книговидавництво повинно підпорядковуватися Міністерству економіки?

— Щодо редакційної політики — видавництво підпорядковане лише собі. Де ж сидітимуть чиновники, що обслуговують видавничу справу, — байдуже. Аби працювали фахово і ввімкнули "гарячу лінію" зворотного зв'язку.

— Що везете на Форум?

— Як завжди — нове і цікаве! Приходьте — побачите!

Розмову підтримувала
Марія КРИШТОПА

Колектив "Тезису"

ПРЕМ'ЄРА КНИГИ

ЛІНГВОЦИД. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ПІДТВЕРДЖЕННЯ

24 травня в актовій залі Національного університету "Києво-Могилянська академія" відбулася презентація видання "Українська мова в XX сторіччі: історія лінгвоциду".

Упорядники книжки — Лариса Масенко, Віктор Кубайчук, Орися Демська-Кульчицька — зібрали документи, що висвітлюють мовну політику компартії УРСР, яка спрямовувалася не тільки на звуження сфер функціонування української мови, а й на руйнування самобутнього живого і самовідтворювального мовного організму способом вилучення питомих рис української лексики, фразеології, окремих граматичних форм — задля зближення української мови з російською.

Книга складається з передмови, трьох розділів і реєстру репресованих слів. У передмові укладачі детально охарактеризували тенденції мовної політики, яка проводилася на теренах України, починаючи з 30-их років, тобто виклали історію лінгвоциду. А першоджерела (доповіді, статті, постанови), які засвідчують, що ця політика прямо залежала від концепцій провадження загальнопартійних програм чи напрямів на певних етапах, згруповані у трьох розділах. Перший розділ — "Перебудовними шляхами. Українізація". Тут представлені документи періоду 20-их років, які відображають курс українських компартійців на впровадження української мови в усі сфери суспільного життя і початок плідної праці мовознавців зі створення словників, довідників і харківського правопису 1928 року, — на основі мовних матеріалів, зібраних під час експедицій. Наступний розділ пропонує читачеві ознайомитися з документами 30-их років, зміст яких характеризує промовиста назва розділу "Викорінити, знищити націоналістичне коріння на мовному фронті". Третій розділ — "Розквіт і взаємозбагачення мов соціалістичних націй" — містить документи й матеріали повоєнного періоду.

Особливий інтерес викликає остання ілюстративна частина книги — Реєстр репресованих слів. Укладачі показали, за яким принципом відбувалося нівелювання питомо українських лексичних одиниць, визнаних "націоналістичними", "куркульськими", "шкідницькими". Реєстр укладено так: приречене на знищення слово з коментарем про причини його усунення чи заміни, далі йде слово-замінник із коментарем-мотивацією заміни, а в останній графі — посилання на текстові джерела, які пропонують чи фіксують таку зміну. Тут також подано чимало слів без замінників (що свідчить уже не про стирання самобутніх рис української мови, а про свідоме її зближення). Укладачі наголошують, що мали за мету зібрати в реєстрі якнайбільше репресованих лексем, зафіксувати їх. А подальшим завданням є його доповнення, потім науковий аналіз і вже тоді логічним буде створення словника репресованої лексики.

Мовознавці, письменники, представники громадськості та культурно-освітніх осередків, які взяли участь в обговоренні нової книги, — а серед них такі відомі в мовознавстві особистості, як Іван Дзюба, Михайлина Коцюбинська, Євген Сверстюк, Олександр Пономарів, Василь Німчук, Іван Ющук, — не тільки схвально оцінили видання і роботу його укладачів, а й усебічно проаналізували працю, подали конструктивні зауваги та пропозиції, що приємно вразили укладачів книги.

Ведучий заходу, Володимир Панченко (а його підтримали всі учасники презентації) запропонував розглядати презентовану книгу як першу ластівку в дослідженні теми лінгвоциду, як 1-ий том, що започатковує багатопластову, всеосяжну наукову працю, покликану повернути українській мові її прадавнє неспотворене обличчя.

Фото Г. Оборської

Книга вийшла у Видавничому домі "Києво-Могилянська академія" за кошти (сприяння авторам) Наукового Товариства імені Тараса Шевченка в Америці. Як стверджує директор Видавничого дому "Києво-Могилянська академія" пані Віра Соловйова, підтримки від держави не було...

Детальніше — в наступному числі газети.

Леся ТКАЧ

[redacted]ІЛО!

ЗА «СВІТЛИЦЮ» СТОЯТИМЕМО ДО КІНЦЯ!

Такий настрій телефонних дзвінків, петицій, листів українськомовних кримчан до кримського корпункту нашої редакції, обурених ситуацією навколо оази рідної мови в багатонаціональній автономії. Тим більше, що судові виконавці не відмовилися від свого наміру списати майно "Кримської світлиці", щоб у такий спосіб погасити її борг у шість тис. грн. перед Пенсійним фондом. Його погасити нічим, бо самі працівники редакції з початку року не отримують зарплатні, загальний борг газети склав уже близько 50 тис. грн. Тому борг перед Пенсійним фондом зростає щомісяця.

Біди "Світлиці" досягли апогею: в умовах задавненого безгрошів'я наклад із кінця минулого року скоротився більше ніж удвічі, обсяг газети довелося зменшити з 24-ох сторінок до восьми, колектив тримається з останніх сил тільки на ентузіазмі.

Людям вона потрібна, про це свідчить те, як у важкий час вони підтримують її чим можуть. Без цієї благодійної підтримки "Світлиця" вже давно не існувала б. Довести її до краху — це просто злочин перед власним народом, — вважають небайдужі до рідного слова люди, які дивуються: "чому тисячі людей позбавляють можливості читати газету, яка задовольняє їхні духовні потреби?" А чиновники продовжують свої давні обіцянки, арештовуються її рахунки. Таке враження, що хтось навмисне намагається принизити й "добити" єдину українськомовну газету в Криму, а отже, принизити й усіх українців півострова. Складається враження, що хтось на прикладі вічно стражденної на півострові української газети збирається продемонструвати усьому світові недолугість українців і їхньої нової влади.

Однак редакція не втрачає надії та прагнення стояти до кінця. Потрібність газети щойно засвідчили також вручені їй нагороди: отримана в Києві премія імені Дмитра Нитченка за пропаганду і захист українського друкованого слова, а в Чернігові — відзнака за перемогу в загальнонаціональному конкурсі "Українська мова — мова єднання".

Віктор ХОМЕНКО

КОНКУРС

ПЕРЛИНИ «ДЖЕРЕЛА ТАЛАНТІВ»

Травневі дні подарували Донецьку справжнє свято мистецтва. 20—22 травня 2005 року відбувся V Всеукраїнський конкурс "Джерело талантів" ім. Т. Г. Шевченка.

Гостинна Донецька земля прийняла 538 учасників з усіх куточків України, Росії, Польщі.

Конкурс дуже демократичний — немає обмежень у стилях, формах, жанрах. Головна умова — всі учасники представляють творчі роботи українського спрямування.

Метою конкурсу, як і раніше, залишається вивчення, збереження й розвиток традицій культури України, розкриття нових яскравих імен, популяризація національного мистецтва та збагачення культурних зв'язків українців з іншими народами.

Конкурс відбувся завдяки Донецькій обласній державній адміністрації, обласному Всеукраїнському товариству "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка, Донецькій міській раді, Управлінню у справах сім'ї та молоді.

Майже всі учасники показали високий рівень майстерності, тому компетентному професійному журі було нелегко визначити переможців.

Протягом двох днів змагалися вокалісти, танцювальні колективи, ансамблі народних інструментів і митці образотворчого мистецтва.

Понад 70 вокалістів підготували по два твори в естрадній і народній манерах співу.

Найпомітніший учасник із Москви Микита Капітанніков підкорив глядачів виконанням українських народних пісень. А переможцями в молодшій віковій категорії стали: А. Корнєва (м. Новопсков), А. Царапенко (м. Чугуїв), В. Семенов (м. Донецьк).

Фото Г. Оборської

Середня група вокалістів — найчисленніша і найсильніша. Призерами стали: Т. Конько (м. Луцьк), В. Мартинчук (м. Біла Церква), У. Жильцова (с. Новомихайлівка), А. Сторчай (м. Слов'янськ), Р. Довгаліс (м. Чернівці), Г. Зайцева (м. Донецьк).

А зачарувала своїм душевним співом і глядачів, і членів журі представниця Польщі Марта Поплавська (м. Лодзь).

У старшій віковій категорії лауреатами конкурсу стали Н. Бурова (м. Луганськ), Д. Іващенко (м. Дружківка), К. Ожух (м. Донецьк), Г. Комар (м. Київ).

Танцювальні колективи, а їх було 16, нікого не залишили байдужими. Яскравий темперамент, глибокий ліризм, різноманітність персонажів, багатогранність національного колориту продемонстрували колективи: "Надія", "Радість" (м. Каховка), "Майстерня хореографії", "Горицвіт", "Театр танцю", "Веселка" (м. Дніпропетровськ), Учан-Су (м. Севастополь), "Мрія" (м. Харків), "Антре", "Перлинки", "Угальок" (м. Донецьк) та ін. А Гран-прі танцювального конкурсу завоював ансамбль танцю "Чорнобривець" (м. Миронівка Київської обл.).

В образотворчому мистецтві конкурс був наймасовішим. Учасники представили з-понад 1000 робіт різних жанрів. Це живопис, графіка, скульптура, вишивка, декоративний розпис. Цікаві роботи з пластиліну, дерева, бісеру, манки.

Високою майстерністю відзначилися роботи Г. Кожем'якіної, С. Гальцова (м. Донецьк), К. Лічманенко (м. Чернігів), С. Малюкова (м. Запоріжжя). А володаркою Гран-прі стала В. Дерев'янська (Хмельницька обл.), яка представила на конкурс 180 писанок.

Ансамблів народних інструментів було небагато, але вони дивували своєю майстерністю. Глядачі ніколи не забудуть "Весільних музик" (м. Бучач), "Червону калину"(м. Донецьк) та ансамбль бандуристів "Соколики" (м. Чернігів).

Традиційно учасники конкурсу 22 травня вшанували пам'ять великого Кобзаря концертом і покладанням квітів біля пам'ятника. А ввечері на Гала-концерті всі учасники одержали дипломи та подарунки.

Закінчилося свято могутнім фіналом. На сцені зібрався цвіт нації. Це був тріумф українського слова, українського духу.

З упевненістю можна сказати, що V Всеукраїнський конкурс "Джерело талантів" став вагомою подією у культурному житті України і має всі підстави бути міжнародним.

Христина ПРИСЯЖНЮК,
ДонНУ, 1 курс, спеціальність "Журналістика", м. Донецьк

РОЗМОВА ПРО ГОЛОВНЕ

ПАВЛО МОВЧАН: «У КОЖНОМУ СЛОВІ ПРИСУТНЯ НАЦІЯ»

Закінчення. Початок на с. 1

Ми кажемо "місяць" (наприклад, у колядах зустрічаємо такі категорії місяця, сонця, коли співаємо про господаря й господиню). І це справді колосальні образи, які співвіднесені з часом і простором. То що ж відбувається сьогодні в багатьох мовах? Відбувається розрив між простором і часом. А смерть нації настає тоді, коли цей розрив стає загальним. Коли простір стає лише територією, може називатися просто Україною, — але в часі не буде оцього вічного функціонування слова. Ось чому мова — це і час, і позачасся. Вона обернена й у минуле, й у майбутнє, і є сущим інструментом. Це дуже важливо для усвідомлення, особливо всім тим, хто сповідує принцип двомовності. Він неможливий. Це розрив психіки. Це душевне нездоров'я. Інша мова, яка приходила в колоніальні держави, засвоювалася поверхнево. І нині вона не набуває первісного енергетичного змісту. Вона не може бути виповнена енергетикою, бо в кожному слові присутня нація — всі сотні поколінь, які користувалися рідним словом, наповнювали його змістом, підсилювали його. Тому ландшафт, певною мірою, є мембраною, в якій сьогоднішнє наше звучання відбивається. Моя мова відбивається, і її можна зняти: почути, прочитати. І це не випадково.

На американських континентах, і північному, і південному, мову аборигенів витіснили. Етноси зникли або перейшли в рудиментарну форму існування: вони не впливають на загальний стан. На їхню мову, мов на старі змісти, які нанесені на пергамент, наносилися інші, накладався інший зміст. Створювалися тромби, мовні системи вмирали. Справа в тому, що природа слова надзвичайно складна. І ми, сьогоднішні, не можемо не враховувати, не берегти й не шанувати всього того, що зробили до нас. Адже тобі, мені, нам передалася розкішна мовна скарбниця. Тебе явили в світ твої батьки українцем, ти — продовження генетичне. Так само й мова отримана генетично. І ми не відбудемо найважливішого процесу самоідентифікації, доки не збагнемо цих величезних взаємопов'язаностей і взаємозумовленостей. Так, можна реалізовуватися в чужій мові; українці робили це, далеко ходити не треба — згадаймо Миколу Васильовича Гоголя. Але ми не знаємо, як би він — мабуть, ще геніальніше, сконденсованіше — працював у стихії рідної мови! Ось ми зауважуємо ці розриви, ці тромби в його мові, — він часто перекладав російською українську фразеологію. Він часто дублював, витісняв одне іншим. Він справді геній, і йому вдалося досягти надзвичайних висот. Але я пошлюся на цілу низку письменників XIX сторіччя, які були надзвичайно популярними свого часу, скажімо, Василій Наріжний, котрий писав начебто російською мовою, а насправді це якась суміш. І зараз ми не знаємо такого російського письменника. Ми не знаємо російських повістей Квітки-Основ'яненка. Він зберігся в українській літературі як український письменник, завдяки справді українським, рідним текстам, які ніколи не втрачатимуть свого змісту. Іван Петрович Котляревський... Чому він дорогий? Він перший, хто зрозумів ці величезні взаємопов'язування, знайшов жанр відповідний, травестію, вдався до перевдягання, коли поверх кобеняка одягнув грецькі строї. Але сутнісна величина не втратилася, залишилося слово. І воно було вибране ним, і благословенне всіма його сучасниками. Це естафета, вона перейшла далі. І тому, завершуючи своє слово про природу слова, скажу, що слово — це колосальний інструмент. Я не хотів би, щоб ми стали свідками, як з українського ландшафту вивітриться праенергетика, так само, як із наших словників зникають усі глибинні сутнісні лексеми. Як втрачатиметься зв'язок між Богом і людиною. Бо мова — посередник, мова дає перспективу, — єдина вона! Ті чи інші етноси, які засвоювали ці ландшафти, і ці землі були витіснені, історія свідчить їхні смерті: спершу мови, а потім самих носіїв, етносів. Тому мої роздуми зводяться до одного — бережімо, плекаймо слово. Будемо виходити на нашу широку розмову, як формувалася мова, як вона виходила з тих самих осель або заходила в ті оселі. Як вона виходила на майдани. Як із майданів вона поверталася в душу кожного сущого. І саме тому в нас живуть відповідні вібрації на певні мелодії, які, в свою чергу, зумовлені саме словом. Як ми відкриваємо додаткові змісти в кожному слові. І ми побачимо завтрашню українську перспективу.

Далі буде.

> ***Державна Мова прирівнюється до Державного Прапора України, Державного Герба України та Державного Гімну України, які статтею 20 Конституції України визначені як державні символи України.***

ДЕРЖАВНА МОВА І МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: СУСПІЛЬНИЙ І ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Відповідно до статті 10 Конституції України, в Україні є одна державна мова — українська, всі інші мови, в тому числі й російська, — це мови національних меншин. Цим мовам, як і українській, державній, Конституція гарантує "вільний розвиток, використання і захист". Але функції їхні, відповідно до потреб суспільства, різні.

У рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року щодо офіційного тлумачення статті 10 Конституції України, яке **"є обов'язковим до виконання на всій території України, остаточним і не може бути оскарженим"**, дано визначення державної мови: **"Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового спілкування у публічних сферах суспільного життя"**. Із цього визначення випливають два висновки: по-перше, означення "державна" й "офіційна" стосовно мови — з юридичного погляду (принаймні в правовому полі України) поняття тотожні; по-друге, вживання державної мови в публічних сферах суспільного життя обов'язкове.

Важливе для розуміння статусу державної мови в суспільстві є положення в рішенні Конституційного Суду про те, що **"поняття державної мови є складовою більш широкого за змістом поняття "конституційний лад". Іншою його складовою є, зокрема, поняття державних символів"**. Таким чином, Державна Мова відповідно до цього тлумачення прирівнюється до Державного Прапора України, Державного Герба України та Державного Гімну України, які статтею 20 Конституції України визначені як державні символи України. Ігнорування державної мови так само неприпустиме, як ігнорування державного прапора, герба та гімну. Офіційно використовувати замість державної мови якусь іншу — це все одно, що замість тризуба чи синьо-жовтого прапора в державних установах використовувати, скажімо, двоголового орла або триколірний прапор.

У рішенні Конституційного Суду так само чітко окреслене коло посадових і службових осіб, які зобов'язані користуватися державною мовою, та сфери обов'язкового її використання: **"Українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, документації тощо), а також в інших сферах суспільного життя"**.

Мови національних меншин, у тому числі й російська, як зазначено в наступному абзаці рішення, можуть використовуватися "**поряд з державною при здійсненні повноважень місцевими органами виконавчої влади, органами Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування"**. По-перше, це положення стосується не органів державної влади взагалі, а лише місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; по-друге, в цьому абзаці немає слова "обов'язковий", а вжито "можуть", тобто лише допускається таке використання, а не ставиться за обов'язок; по-третє, зазначено, що це робиться **"поряд з державною мовою"**, державна мова ні в якому разі і ні за яких обставин не може ігноруватися й відсуватися на другий план.

Використовуючи мови національних меншин, слід враховувати й застереження Європейської Хартії реґіональних мов і мов національних меншин, де в преамбулі сказано: **"Захист і розвиток реґіональних мов або мов меншин не повинні проводитися на шкоду офіційним мовам і необхідності вивчати їх"**. У Гаазьких рекомендаціях щодо прав національних меншин на освіту говориться: **"Разом з тим особи, які належать до національних меншин, зобов'язані інтегруватися в більш широке суспільство держави через володіння державною мовою"**. Отже, в осіб, які належать до національних меншин, є не лише право на власну мову, а й обов'язок оволодівати державною мовою. І це зрозуміло: не суспільство повинно пристосовуватися до окремих осіб (хоча й має захищати їхні інтереси), а окремі особи, навіть якщо вони становлять помітну групу в державі, повинні пристосовуватися до більшості, до суспільства. Такі норми співжиття в демократичному суспільстві.

Державна мова обслуговує все суспільство, мови національних меншин задовольняють потреби індивідів та окремих груп населення.

У цьому плані важливий пункт 2 статті 5 Рамкової конвенції про захист національних меншин, де сказано: **"Без шкоди для заходів, що вживаються згідно з їхньою загальною політикою інтеграції, сторони утримуються від політики та практики асиміляції осіб, які належать до національних меншин, супроти їхньої волі і захищають цих осіб від будь-яких дій, спрямованих на таку асиміляцію"**. Із цього положення випливає, що, по-перше, держава може й повинна сприяти інтеграції національних меншин у суспільство; по-друге, вона не зобов'язана перешкоджати асиміляції осіб, що належать до національних меншин, якщо це їхня воля.

Державна мова як спільна на всій території держави сприяє згуртуванню населення й перетворює його на колектив, суспільство, народ. Єдина для всього суспільства державна мова дає змогу сконцентрувати його інтелектуальний потенціал і таким чином, у процесі історичного розвитку, врешті-решт перетворюється в могутню рушійну силу суспільного прогресу, як це було у Франції, Італії, інших тепер високорозвинених країнах. Державна мова єднає, а не роз'єднує, підсилює сукупний інтелект суспільства, а не послаблює його.

Функція державної мови полягає також у тому, щоб реально забезпечити рівні права всім членам суспільства, у тому числі й особам, які належать до національних меншин. У пункті 2 статті 21 Загальної декларації прав людини записано: **"Кожен має право на рівний доступ до державної служби у своїй країні"**. Але без досконалого володіння державною мовою цей "рівний доступ" не може бути реалізований не лише в царині державної служби, а й у здобутті вищої освіти за вибором. У вищих навчальних закладах ніяка держава не в змозі забезпечити багатомовного навчання, — скажімо, водночас і українською для українців, і російською для росіян, і угорською для угорців, і румунською для румунів чи івритом для євреїв.

А те, що деякі високі посадовці мають намір створювати у вищих навчальних закладах групи з виключно російською мовою навчання, годилося б хіба що для резервацій, яких у нашій країні немає й не може бути. Особи, які належать до національних меншин, зокрема й спеціалісти з вищою освітою, мають право працювати будь-де в Україні, отже, й повинні не гірше від усіх інших володіти державною мовою, яка є єдиною обов'язковою мовою (а не російська чи будь-яка інша) на всій території української держави — від Закарпаття до Луганська, як у Росії — російська, у Франції — французька, у Польщі — польська. Будь-яка сегрегація (відокремлення людей за національною чи расовою ознаками), зокрема й у царині освіти, суперечить міжнародним правовим нормам.

Тим часом українська мова як державна ще не посіла належного їй місця в українській державі, нерідко підмінюється мовою однієї з національних меншин — російською.

Щоб зрозуміти причини такого ставлення до української мови в уже незалежній українській державі й, отже, виправити цей стан, треба, насамперед, чітко з'ясувати попередній статус України в Радянському Союзі. Це була суверенна, рівноправна республіка в складі добровільного Союзу, як це повторювала радянська пропаганда і дехто вважає і тепер, чи це була колонія Росії, не заморська, а колонія під боком?

За всіма реальними ознаками Україна в складі Російської імперії, а потім СРСР була колонією. Щоб не бути необ'єктивним, скористаюся визначенням понять "колонія" і "суверенітет", яке дає найавторитетніше радянське видання — "Большая Советская Энциклопедия": "*Колонії* при капіталізмі — країни й території, які перебувають під владою іноземної держави (метрополії), позбавлені політичної й економічної самостійності, керовані на основі спеціального режиму". І протилежне: "*Суверенітет* — незалежність держави, що полягає в її праві за власним розсудом вирішувати свої внутрішні і зовнішні справи".

Україна у складі як Російської імперії, так і СРСР не мала ні політичної, ні економічної, ні кадрової, ні будь-якої іншої незалежності й ніяк не могла за власним розсудом вирішувати свої внутрішні й зовнішні справи. Державні керівники всіх рівнів, як відомо, призначалися й контролювалися Москвою, і часто присилали їх саме з метрополії; економічні, освітні, культурні, конфесійні та інші питання суспільного життя України до найменших дрібниць визначалися й регламентувалися метрополією; армія, інші силові структури повністю формувалися Москвою й підпорядковувалися їй. Тільки колоніальна (окупаційна) влада могла організувати в Україні жахливий голодомор 1932—1933 років, винищувати національну інтелігенцію, плюндрувати історичні пам'ятки, силоміць насаджувати чужу мову й культуру.

"Україна і Грузія завжди були російськими колоніями..." — без сорому заявляє один із сучасних російських провладних політиків В. Якеменко.

Становище України до проголошення незалежності можна зіставляти зі становищем таких колишніх класичних колоній, як, наприклад, французький Алжир чи голландська Індонезія, — і не лише [redacted] в політичному й економічному відношеннях, а й, зокрема у ставленні колонізаторів до мови тубільного населення.

"В Алжирі, який протягом 130 років був у колоніальній залежності від Франції, — читаємо в одному з досліджень, — французи зробили все можливе, щоб викоренити арабську мову... Арабська мова в офіційних школах була не тільки на становищі іноземної, яку вивчали за французькими підручниками, а й найбільш ігнорованим предметом навчальної програми". Один із африканських діячів 1970-их років писав про мовну політику французьких колонізаторів: "Основна їхня мета полягала в тому, щоб асимілювати колонізовані народи Африки і таким чином розширити територію метрополії".

Понад 300 років Індонезія перебувала під владою Голландії. Метрополія, бажаючи увіковічнити своє колоніальне панування, докладала всіх зусиль, аби накинути індонезійському суспільству голландську мову. "Якщо ми хочемо досягти єдності Нідерландської Індії (Індонезії), — заявляв один із голландських колоніальних діячів, — ми повинні зробити мовою єдності мову, яка представляла б міжнародну культуру: у даному випадку такою мовою є голландська". Викладання в школах велося тільки голландською мовою. "Голландська стала мовою, якою я думав", — писав перший президент незалежної Індонезії Сукарно.

Аналогічним було й становище України впродовж останніх 350 років. Катерина II в одному з секретних указів писала: "Ніщо так не об'єднує переможених і переможців, як єдність мови", і категорично вимагала "всі справи ... вести російською мовою". Один із міністрів освіти Російської імперії граф Д. Толстой відверто заявляв про політику царського уряду: "Справжньою метою народної освіти для неросійських національностей має бути асиміляція цих народів у російському народі".

За радянського часу політика асиміляції проводилася ще більш наполегливо й масштабно. На словах був нібито розквіт мов поневолених народів, насправді ж проводилося планомірне витіснення їх. Помітною віхою в насадженні російської мови в Україні стала постанова РНК СРСР і ЦК ВКП(б) 1938 року "Про обов'язкове вивчення російської мови в школах національних республік і областей", яку негайно було продубльовано в Україні. Але особливо навального характеру цей процес набуває в післявоєнний час. Один за одним з'являються накази, розпорядження, метою яких було насильне зросійщення неросійських народів. Наприклад, заступник міністра освіти УРСР Ю. Бутенко, виконуючи вказівку з Москви, у листі від 12 січня 1979 року вимагав від ректорів вищих навчальних закладів України: "Ежегодно устанавливать перечень специальных дисциплин, [redacted] пода- [redacted] ди Мі- [redacted] 83 ро- [redacted] ння в [redacted] ЦК КПРС і Ра- [redacted] ро додаткові [redacted] вивчення ро- [redacted] льноосвітніх [redacted] альних закла- [redacted] лік" російська [redacted] ася в особли- [redacted] новище: "До- [redacted] не володіння [redacted] мовою стало нормою [redacted] і, яка закінчує середні [redacted] заклади, громадським [redacted] кожної молодої людини ... Збільшити час на вивчення російської мови в загальноосвітніх та інших середніх навчальних закладах із неросійською мовою навчання; передати на ці цілі частково або повністю години, що призначені для вивчення іноземної мови; при вивченні російської мови і літератури дозволити поділ усіх класів і груп з кількістю учнів більш як 25 чоловік на дві підгрупи".

Українська мова в освітній справі, як і взагалі в суспільному житті, відсувалася на задній план, робилася меншовартісною і, врешті-решт, зайвою. Вивчення української мови в Україні стало необов'язковим. Відповідно скорочувалася й кількість українськомовних шкіл, видань, радіопередач. Натомість російськомовні книги, журнали, газети, радіопередачі не тільки в дедалі більшій кількості продукувалися в Україні, а й лавиною йшли з метрополії. Кожна родина повинна була передплачувати московську "Правду" або "Известия", слухати московське радіо. Це загальновідомі факти. І навпаки, український інтелігент чи навіть простий робітник або селянин в Україні, який природно цікавився історією свого народу й розмовляв українською літературною мовою, ставав підозрілою особою і набував небезпечного статусу "українського буржуазного націоналіста". "Я знал, что Стус националист, потому что он всегда говорит по-украински", — заявляв один зі свідків на судовому процесі.

Далі буде.

Іван ЮЩУК,
професор Київського міжнародного університету

ПРЯМА МОВА

ЩО СКАЗАВ ПРЕЗИДЕНТ ВІКТОР ЮЩЕНКО, ПЕРЕБУВАЮЧИ НА ПОЛТАВЩИНІ?

ПРО КАДРИ

Нам потрібні чесні люди. Здібні люди, які думають про націю, люблять свій народ. Відшукати таких людей — питання не одного дня. Знайти слугу для народу — важке завдання. Ця місія роками вибивалася, витравлювалася, не була затребувана. Затребувані були бандюки, злодії, ті, які могли під килимом чи за фіранкою робити нечесну політику.

ПРО ПОДІЇ НАВКОЛО РІЗАКА

Щодо подій у Закарпатті, пов'язаних із паном Різаком, то я сказав би, що ми всі вчимося демократії. Я переконаний, сьогодні українське суспільство розуміє, що ніхто — ні політичні сили, ні депутатський корпус — не повинні повчати український суд, як діяти.

З іншого боку, переглядаючи кадри, зняті працівниками міліції, мислю: таким чином поводитися з народними депутатами — значить, порушувати закон. Оце два боки цієї медалі, два уроки, які повинна винести одна і друга сторона. Я все зроблю, щоб на суд не було тиску ні з боку влади, ні з боку опозиції, ні з боку інших політичних сил.

ПРО ПІДВИЩЕННЯ ТАРИФІВ НА КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ

Передусім, слід зазначити, що це питання належить до компетенції громади. У громади є вибір: або через низькі тарифи допомагати краще жити людям, які мають великі багатства, мають квартири площею 300—400 квадратних метрів, або підняти тарифи до відповідного рівня, компенсуючи зростання тим, хто цього потребує, через соціальні виплати. Давати кошти бідним чи багатим — це має визначити громада.

ПРО НАФТОВУ КРИЗУ

Мусимо виходити з того, що в Україні відбулася нафтова криза, спровокована діями адміністративного характеру. Якщо в ручному режимі перетримується певна ринкова позиція, то рано чи пізно доводиться приймати рішення, яке буде болючим і для покупців, і для влади.

Дуже хотілося б, щоб із цього зробили висновки, чесні висновки. Не шукаймо причин зовні. Причина в нас.

Підготувала
Ганна ДЕНИСКО

ХТО НА ПРЕМ'ЄРА?

Масована піар-кампанія проти Прем'єра (зокрема й за участю оточення Президента), що мала місце після раптового зникнення пального й продовжується сьогодні, свідчить про вірогідність професійного планування першого публічного конфлікту між Ющенком і Тимошенко.

Не випадковим було й те, що "конфлікту" передувало оприлюднення численних соцдосліджень рейтингу довіри народу до політиків, за якими першу сходинку популярності посідає саме Тимошенко й розрив між Прем'єром і Президентом хоч повільно, але прогресує. У свою чергу, радник Віктора Ющенка, якому випало зіграти не останню роль у кампанії жорсткої критики Тимошенко, російський опозиціонер Борис Нємцов напередодні нафтової кризи висловлював неабияке подивування тим, що український Прем'єр популярніша, ніж Перша особа держави. А після "критичного моменту", як знаємо, в ЗМІ поширилася заява пана Нємцова, зроблена в Москві під час обговорення доповіді Андерса Ослунда про економічну ситуацію в Україні. Нємцов дійшов до того, що назвав Тимошенко найбільш реальним ворогом української державності й заявив, що найближчим часом вона розвалить Україну. Тоді ж відомий шведський економіст, експерт із пострадянського простору Андерс Ослунд також звинуватив Тимошенко в надмірній впливовості: мовляв, вона все вирішує, на її бік перейшли всі команди Президента, якщо її не зняти найближчим часом, то буде змова... Днем пізніше Нємцов, не спростовуючи інформації, назвав свої висловлювання приватними, натомість звинувачення російських компаній у змові з боку Тимошенко — повною маячнею, а ситуацію в Україні — драматичною через ручне керування економікою і переділ власності. До речі, заяви Нємцова про шкідливість "переділу власності" в Україні доволі часті й, не виключено, що за ними стоять конкретні російські комерційні лобі й реальні мотиви його критики уряду України. Між тим 30 травня Нємцов на прес-конференції в Росії не виключив відставки Тимошенко найближчим часом.

Щодо Прем'єра, то вона так і не визнала своєї провини в "нафтовій кризі" й вважає політику уряду щодо ринку пального, зокрема й на період посівних робіт, що минув, абсолютно компетентною і поки що єдино можливою. Якби уряд чинив інакше, заявила вона, ціна на пальне піднялася б до 6 гривень. Водночас Юлія Тимошенко запевнила, що вони з Президентом друзі, і вона як підлегла виконуватиме його накази. З іншого боку, Юлія Володимирівна, по суті, сама спровокувала публічний конфлікт між нею і Президентом, коли принципово не погодилася, зокрема й на нараді з керівниками російських нафтових компаній, із заявою Президента, що винуватець кризи — уряд, який адміністративними важелями тримав ціну на бензин. Можливо, пані Тимошенко, загостривши ситуацію, спровокувала проведення масштабних і радикальних заходів з утвердження енергетичної безпеки України.

Урешті, дискусія між високопосадовцями триває і в коментарях ЗМІ. Серед оточення Президента гостро критикує Тимошенко його радник Олександр Пасхавер, називаючи її кризовим менеджером, радикалом, що створює кризи, аби потім їх ліквідовувати. На думку пана Пасхавера, це неефективний спосіб управління економікою, що відлякує інвесторів, адже економіка, передусім, потребує стабільності. Крім того, з вуст Пасхавера, інших експертів і політиків масово й сконцентровано посипалися закиди Тимошенко щодо "популізму" уряду, який усі фінансові ресурси кинув на соціальну сферу, а не на довгострокові економічні програми. Можна погодитися з тим, що влада робить ставку на здобуття електорату, й, передусім, колишнього електорату Януковича, перед парламентськими виборами 2006 року, але ж часто забувають, що Тимошенко просто виконала (зробивши практично неймовірні речі) передвиборні обіцянки програми Ющенка, політично ефектної, але далеко не завжди ефективної з точки зору стратегії. До того ж, заслуги владної команди як піар використовує перед виборами не БЮТ Прем'єра (навіть дивує така політична пасивність), а, насамперед, НСНУ, партія Віктора Ющенка. До речі, Президент, який, за попередньою домовленістю, балотуватиметься у Верховну Раду на чолі блоку чи партії, — це прецедент і додатковий привід критики влади. Звичайно, в контексті набуття політичних дивідендів від діяльності уряду треба згадати й СПУ на чолі з Морозом, яка максимально використовує трьох своїх міністрів, і особливо пана Луценка для власного піару: інколи доходить до абсурду, коли в багатьох ЗМІ дії МВС чидержчиновників-соціалістів практично завжди позитивно "коментують" представники СПУ, не забуваючи водночас готувати собі на вибори роль "справжніх опозиціонерів".

Фото Ганни Оборської

Не можна забувати й того, що Ющенку не вигідно посилати Тимошенко в опозицію, адже більшості мандатів у ВР "Народний Союз "Наша Україна" без Прем'єра не здобуде, тобто знову після виборів почнеться гостра боротьба за прем'єрство та спікерство, адже ці посади в 2006 році здобудуть розширені можливості через введення в дію конституційних змін, відповідно до прийнятого 8 грудня 2004 р. законопроекту № 4180. Не дивно й те, що, прагнучи "підстрахувати" Віктора Ющенка, спочатку Олександр Зінченко, а потім інші члени команди почали говорити про недоречність і неясність таких конституційних змін. Зміни, як знаємо, фактично "вибили" у представників "Нашої України" шантажем і загрозою силового придушення революції, до того ж — із порушенням процедури голосування й прийняття таких важливих рішень. З іншого боку, в них кровно зацікавлені союзники Ющенка — соціалісти, які можуть у разі блокування владою введення в дію "політичної реформи" зайняти свою позицію до влади. Є ще один варіант, публічно запропонований Ющенком і його соратниками, — поставити питання на всенародний референдум.

Тим часом, влада й, зокрема уряд, має стратегічно вирішити проблему з монополізованим ринком нафтопродуктів. Сьогодні монополія російського капіталу на нафтовому ринку України уможливлює щорічні штучні кризи, як і диктат цін на пальне з боку вертикально інтегрованих російських компаній, що поставляють в Україну "сиру нафту", переробляють її на приватизованих ними НПЗ ("глибина переробки", як і якість готової продукції, тобто пального, дуже низька) і реалізують через знову ж таки монополізовану мережу АЗС. До того ж, влада Росії періодично користується з такої залежності України для вирішення на свою користь певних політичних питань. Згадаймо, що зараз українська влада нав'язує Росії переговори щодо перебування Чорноморського флоту Росії в Криму. Перспектива виведення російського флоту з Криму чи хоча б поновлення відшкодування Україні оренди її території — надзвичайно болюча для російської влади тема...

Президент, посадивши за стіл переговорів урядовців та операторів ринку нафтопродуктів, зробив жест примирення. Уряд, виконуючи розпорядження Віктора Ющенка, минулого тижня припинив будь-які адміністративні регулювання ціни на паливо. Ціни вже повільно "поповзли" вгору, в тому числі й завдяки черговому в цьому році підняттю Росією експортного мита до $ 136,2 за тонну. З іншого боку, влада почала стратегічно вирішувати цю проблему. Уряд розробив правила моніторингу формування цін на нафтопродукти, які в подальшому використовуватиме Антимонопольний комітет для вивчення ризиків і вживання контрзаходів. Також кризова ситуація допомогла урядові прийняти через Верховну Раду законопроект, який уможливлює експорт якісної і конкурентоспроможної за ціною нафтопродукції в Україну з різних країн. Українська влада прагне на диверсифікацію джерел нафтопостачання. Як зазначив міністр економіки Сергій Терьохін, "для демпування цін на нафтопродукти нам необхідні запаси, які має будь-яка країна. ЄС зараз перейшов на 90-денний запас нафти й за 4 роки хоче перейти на 120-денний. Ми зараз говоримо: де взяти гроші, за скільки часу цей запас зробити? Угорщина формувала свій 90-денний запас 6 років. У бюджеті на 2006 р. будуть передбачені кошти на це. Ми прогнозуємо, що через вивід деяких атомних блоків на ремонт через 4—5 років з'явиться проблема з ТЕЦ, зі споживанням нафтопродуктів. І нам треба за 3 роки зробити цей 90-денний запас. Це навантаження величезне. Міністерство фінансів говорить: розтягнімо на 5 років, одначе тоді виникли, пов'язані з плановими ремонтами в атомній енергетиці, нам нічим буде закривати".

30—31 травня Президент України в Астані вів переговори з Президентом Казахстану Нурсултаном Назарбаєвим, де, між іншим, обговорювалося питання поставок казахської нафти в Україну й далі в Європу, заради чого Казахстан задекларував готовність узяти участь в добудові нафтопроводу "Одеса—Броди" до

ПРИСТРАСТІ

Плоцька й Гданська. Також ведуться переговори про постачання нафти з Лівією, Єгиптом, Туркменістаном та Іраком. Між тим, неоднозначну реакцію викликало розпорядження Президента про створення робочої групи з функціонування нафтопереробної галузі, куди увійшли й представники Кабміну, але очолив її перший помічник Президента Олександр Третьяков (виникає питання про довіру Президента до уряду). Її головне завдання — створення національної вертикально інтегрованої нафтової компанії, яка контролюватиме кілька НПЗ і 35—45 % ринку нафтопродуктів в Україні. Очевидно, вона створюватиметься на основі "Укрнафти", якою теоретично керує державний "Нафтогаз України", а практично — дніпропетровська група "Приват". Останню чиновники "переконуватимуть" не тільки передати керівництво "Укрнафтою" державі, але й не перешкоджати переходу у власність держави контрольних пакетів акцій нафтопереробних заводів "Галичина" й "Нафтохімік Прикарпаття". Ці поки що приватні підприємства, як і 43 відсотки акцій Кременчуцького НПЗ, держава планує підпорядкувати "Укрнафті", не витративши при цьому жодної копійки. З іншого боку, досі не вирішено питання переробки неросійської, "легкої" нафти (каспійської або що) на нашій території, адже жоден з існуючих у нас НПЗ технологічно не може її переробляти. Урядовці запропонували побудувати новий високотехнологічний державний завод, наприклад, біля Одеси, однак інші державні діячі, як Анатолій Кінах, і політики не схвалюють цього й радять переобладнувати існуючі НПЗ. До речі, ще однією проблемою нинішньої влади є конфлікт між паном Кінахом і пані Тимошенко (згадаймо хоча б заяви Кінаха про список із 29 підприємств, умови приватизації яких переглядаються, й неодноразові спростування цих заяв із боку Прем'єра). Віце-прем'єр Микола Томенко навіть заявляв, що проти уряду почалася серйозна піар-кампанія, щоби прем'єр-міністром замість Тимошенко став пан Кінах. Утім, любові до Тимошенко не демонструють також секретар РНБОУ Петро Порошенко й Глава Секретаріату Президента Олександр Зінченко. Тому розвиток внутрішньополітичних воєн і передвиборної боротьби всередині владної команди може призвести до будь-якої розв'язки, в тому числі й до відставки Тимошенко, якщо не зараз, то ближче до парламентських виборів. І доля "канівської трійки" (як відомо, Ющенко, Тимошенко й Литвин 22 травня 2005 року в Каневі виголосили бажання йти на наступні вибори разом) може повторити долю "канівської четвірки".

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ПОДАТКИ

ДЕ ПІЛЬГИ, ТАМ КОРУПЦІЯ

Прес-конференція голови Державної податкової адміністрації України Олександра Кірєєва відбулася одразу після наради Президента, всіх гілок влади та представників від бізнесу щодо регуляторної політики та питань оподаткування.

Зрозуміло, що головним, незважаючи на тему прес-конференції — "Дії уряду, спрямовані на створення сприятливого для інноваційної діяльності підприємницького середовища", — стало питання з реформи оподаткування. Особливо — скасування системи спрощеного оподаткування для деяких представників малого та середнього бізнесу.

Вочевидь, попередня нарада дала свої наслідки, тому що, за словами Олександра Кірєєва, спрощене оподаткування справді необхідне для підприємців, особливо на перших етапах розвитку їхнього бізнесу. Для них це важливо. Уряд розуміє необхідність такої підтримки й надаватиме її. Отже, претензії підприємців все ж обґрунтовані. Але справа, коли підприємство, що ніяк не може бути зарахованим до малого, чи й навіть середнього, подрібнюється на кілька малих для того, щоб платити податки за спрощеною системою, — ніяк не може вважатися нормальною. Держава на цьому втрачає дуже багато, і такі дії відслідковуватимуться.

На сьогодні одним із напрямів реформування податкової системи є дії, спрямовані на зниження податкового навантаження одночасно з розширенням бази оподаткування. Зокрема це — ліквідація економічно необґрунтованих пільг, наданих законодавством окремим галузям чи суб'єктам підприємницької діяльності, які є дискримінаційними щодо інших платників.

За словами голови ДПА України Олександра Кірєєва, податки мають бути не стимулюючими й не каральними, а нейтральними до приватного економічного вибору платників податків.

Стратегічною метою податкової політики, направленої на стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, зараз є створення стабільної податкової системи, яка забезпечувала б достатній обсяг надходжень до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки, що сприяло б подальшому інтегруванню України у світове співтовариство.

Також акцентували й на тому, що Законом України від 25 березня 2005 року № 2505-IV "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України" скасовано спеціальні режими оподаткування, які передбачали пільги для суб'єктів господарювання в спеціальних економічних зонах (СЕЗ) і на територіях пріоритетного розвитку (ТПР). Аналіз результатів функціонування СЕЗ і ТПР свідчить про незначний економічний ефект від їхнього створення. При цьому є переконливі докази того, що така дискредитаційна й непрозора політика сприяє корупції та істотно знижує ефективність управління податками загалом, призводить до зростання розмірів втрат бюджету держави.

Фото Ганни Оборської

При поступовому збільшенні кількості суб'єктів господарювання, які отримали статус суб'єкта СЕЗ або ТПР, спостерігалося зростання рівня порушень ними чинного законодавства.

Значну увагу сьогодні ДПА України приділяє й боротьбі з корупцією. У березні—квітні поточного року кількість складених протоколів і прийнятих судами рішень про притягнення посадових осіб до адміністративної відповідальності згідно з вимогами антикорупційного законодавства зросла вдвічі. Третина таких протоколів складена у квітні.

Із початку року виявлено 24 випадки порушення законності працівниками Податкової Адміністрації. Удвічі зросла кількість порушених кримінальних справ за отримання хабара. На відміну від минулого року до боротьби з хабарництвом в органах податкової служби долучилися й підрозділи СБУ, органи прокуратури та міліції. Ключовим чинником у боротьбі з корупцією має стати громадськість (використання телефонів довіри, ретельна перевірка скарг громадян і суб'єктів господарювання, проведення спільних нарад із підприємцями).

"Взагалі, ми — не каральний орган, — наприкінці підкреслив Олександр Кірєєв, — ми, можна так сказати, сервісна служба. Усі громадяни — наші клієнти, і ми повинні працювати так, щоб клієнту теж було добре співпрацювати з нами. Взагалі, чесно податки повинні платити всі громадяни. Від олігархів до журналістів... Наприклад, якби деякі працівники медіа свідомо відмовилися від отримання зарплатні в конвертах, то ми б це тільки підтримали. Станьмо нарешті прозорими на всіх рівнях, як у Європі..."

Радміла КОРЖ

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

ЗАГАДКИ ВІД ОЛЕГА БОРИСОВИЧА

Спілкування журналістів із віце-прем'єром із європейської інтеграції Олегом Рибачуком під час засідання уряду було досить жвавим. У кулуарах Олег Борисович із задоволенням змістовно розповів працівникам ЗМІ про роботу уряду з питання вступу України до Світової торговельної організації.

За словами Рибачука, шанси України вступити до СОТ уже цього року значно зросли, оскільки за три сесійні тижні Верховна Рада України може прийняти всі необхідні для цього законопроекти, що їх опрацював уряд на своєму засіданні. Також важливим каталізатором вирішення цього питання стало недавнє засідання РНБО, бо завдяки РНБО з'явилося відповідне рішення уряду. В той же час, зауважив пан Рибачук, якщо Україна не вступить до СОТ у 2005 році, далі умови вступу стануть набагато жорсткішими. "Зараз уряд зробив для питання про вступ України до СОТ більше, ніж за всі попередні чотирнадцять років. Тому пропоную вам, коли Прем'єр до вас вийде, — зустріти її оплесками", — сказав Рибачук журналістам. Досить відверто Олег Борисович висловився і щодо заяви першого віце-прем'єра Анатолія Кінаха про домовленість і координацію вступу України до СОТ одночасно з Росією: "Такого не може бути. Все одно хтось потрапить туди раніше, хтось пізніше. Це схоже на те, якби були домовленості та координація між двома спортсменами-бігунами на стометровій доріжці, що вони фінішуватимуть одночасно. Але фотофініш зафіксує: хто був першим".

Окремим питанням стала необхідність термінового прийняття законопроекту стосовно боротьби з піратством. По-перше, прийняття цього законопроекту треба для вирішення того ж таки питання про вступ до СОТ, по-друге, це дозволить переглянути місце України в чорному списку торгового представника США. Щодо піратських дисків Олег Рибачук повідомив, що він особисто купував у торговельному центрі "Глобус" піратські диски зі справжніми голограмами й запропонував показати цілий пакунок цих дисків. То ж думка про те, що 17 інспекторів департаменту з інтелектуальної власності зможуть перевірити всі заводи з виробництва дисків, здається дуже наївною.

"Усі знають, син якого з експрем'єрів є власником заводу з виробництва дисків. І всі мовчать. Недарма комуністи, як тільки цей законопроект вноситься на розгляд до сесійної зали, починають обурюватися", — сказав пан Рибачук, чим породив у діалозі між ним і журналістами справжню гру в загадки. Рибачук повторив тільки, що про це "всі знають" та повідомив, що портрет цієї людини висить у галереї прем'єрів у Кабміні. Утім, про це знали навіть не всі журналісти, а в галереї немає тільки портретів Лазаренка та Януковича.

На питання ж: який термін необхідний для того, щоб піратство в Україні припинити? — Олег Борисович відповів без усяких загадок і досить лаконічно: "Одна ніч..."

Радміла КОРЖ

ПЕРШІ ОСОБИ

УРЯДОВИЙ РЕКОРД

Засідання уряду тривало вісім годин, за твердженням багатьох журналістів, що близько п'яти годин терпляче чекали закінчення дійства в прес-центрі Кабміну, — це був рекорд.

Утім, нічого дивного: уряд обговорював низку законопроектів, необхідних для того, щоб Україна вступила до Світової торговельної організації. Тим більше, що ще недавно Президент України зауважив, що держава не вкладається в терміни для вступу. Отже, уряд рекордно попрацював і, як оприлюднила перед стомленими працівниками ЗМІ не менш стомлена Прем'єр-міністр пані Тимошенко, з 24 законопроектів на цю тему для розгляду у Верховній Раді буде запропоновано 21.

За словами Юлії Тимошенко, також під час засідання було вирішено питання повернення населенню заощаджень. Частково ці кошти перераховуватимуться на сплату комунальних боргів, окрім цього буде складено реєстр тих, кому гроші повертатимуться готівкою. Роз'яснення з цієї теми опублікують найближчим часом.

Досить дошкульними були репліки Прем'єр-міністра щодо різноманітних критиків дій уряду. "Якщо нас критикують політичні аутсайдери, — сказала пані Тимошенко, — то це знак того, що ми все робимо правильно. Гірше, якби вони мовчали. Отоді слід було б замислитися: чи всі наші дії правильні?" Щодо вибачень віце-прем'єра Анатолія Кінаха перед російськими нафтотрейдерами пані Юлія з тонкою жіночою іронією зауважила, що, в такому випадку, Україна повинна ще й вибачитися перед Росією за те, що 1999 року українська збірна з футболу виграла у російської команди. Але, за її ж словами, Україна завжди допоможе братній країні в скрутному становищі, наприклад, у такій кризовій ситуації, яка склалася у Москві через відключення електроенергії. Чим ми можемо допомогти російським енергосистемам, так і залишилося нез'ясованим, але зателефонувати до російського прем'єра, поспівчувати й запропонувати допомогу — Тимошенко пообіцяла.

Також Прем'єр-міністр повідомила, що всі можливі конфлікти між нею та Президентом зняті. Напередодні засідання уряду вони "мали дуже гарну розмову", врегулювали 99 % питань і досягли повної гармонізації праці. "Я не відступлю від Ющенка, навіть якщо з неба почнуть падати метеорити. Ніщо не завадить нам робити справу", — сказала Юлія Тимошенко.

Щодо конфліктів у владній команді, то велика надія покладається на законопроект "Про Кабінет міністрів". Після прийняття цього законопроекту всі невизначеності в розподілі повноважень між різноманітними гілками влади повинні відійти в минуле.

Та одним із найприємніших рішень уряду на минулому засіданні для журналістів було те, що відтепер для терплячих медійщиків забезпечуватимуть кавою та їжею під час довготривалих очікувань прес-конференцій у Кабміні. Отже, з усього видно, що уряд на восьмигодинному рекорді роботи зупинятися не збирається, а планує працювати ударними темпами й далі.

Радміла КОРЖ

АРК

КІЛЬКІСТЬ ЯКОСТІ НЕ ЗАШКОДИТЬ

Остаточну структуру уряду Криму, включно з реорганізованими комітетами, представлено у Верховну Раду автономії. Загальна кількість Ради міністрів АРК після реорганізації зменшиться на 114 штатних одиниць. Як відзначив Прем'єр А. Матвієнко, виструнчували, відлагоджували єдиний життєздатний організм уряду й формували його оптимальний новий склад, виходячи не з заданої кількості співробітників, а з функціонального призначення кожного підрозділу. Мета реорганізації — чітко прописати функції кожного з міністерств і комітетів, не допустити дублювання й забезпечити результативність вироблення та реалізації управлінських рішень. Частину навантаження при цьому візьмуть на себе неурядові організації. Та й кримчани тепер менше нарікатимуть на те, що статус автономії став приводом для "швидкого й нестримного розмноження чиновничої раті", представників якої тут набагато більше, ніж у будь-якій іншій області держави.

Віктор ХОМЕНКО

ЕКОНОМІКА, ЯКУ ДЗЬОБНУВ ЖАРЕНИЙ ПІВЕНЬ

ПІДСУМКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

"Слава тобі, Господи, що дзьобнув цей жарений півень! Почали ворушитися", — так висловився на прес-конференції міністр економіки Сергій Терьохін про нафтову кризу й пов'язані з нею "непорозуміння" у владній команді. Власне, він проаналізував економічний розвиток України в першому кварталі 2005 року й висловив своє бачення головних проблем української економіки. "Я визнаю перемогу мого Президента", відповів він на питання: хто ж правий в оцінці причин нафтової кризи. Окрім того, він вибачився за вибачення Анатолія Кінаха в Москві за дії уряду України, додавши, однак, що уряд йому це пробачить. Пан міністр погодився з Президентом, що "адміністративно регулювати ціни на нафту негоже, й мені як міністру це було неприємно. Одначе без важеля диверсифікації поставок нафтопродуктів, — а Верховна Рада нам допомогла нещодавно створити такий важіль — ми не могли іншим чином діяти".

Фото Г. Оборської

Щодо макроекономічних показників, то міністр продемонстрував тенденцію економічного зростання ВВП, промислового виробництва (до 6,7 %). Темпи приросту в харчовій промисловості — 16 %, нафтохімічній — 14,3 %, у машинобудуванні — 11,9 %. "Найбільше зростання валової доданої вартості мали транспортна галузь — 6,8 % і сільське господарство — 5,7 %, незважаючи на сезонність сільського господарства", — зазначив Сергій Терьохін. "Останні ініціативи уряду з лібералізації зовнішньої торгівлі призводять до того, що в нас виправляється становище сальдо зовнішньої торгівлі, коли на заниженому курсі й на сировинних монопостачках ми мали величезні диспропорції експорту та імпорту. Сьогодні на кінець року ми плануємо приблизно мільярд доларів США позитивного сальдо торгового балансу", — поінформував пан Терьохін про позитивний тренд розвитку економіки. Реальні наявні доходи населення зросли на 23,4 %.

Щодо найболючішої для уряду теми інфляційних процесів в економіці, пан Терьохін зазначив: "Коли уряд сів у свої крісла, опозиціонери або критики почали говорити: уряд розкручує інфляцію. Але ніхто не звертає уваги, що в останньому кварталі минулого року уряд зробив інфляцію 6,2 %. Сьогодні ж іде динаміка на зменшення рівня зростання споживчих цін. Міністерство економіки ще раз підтверджує, що за нашими прогнозами в липні—серпні будуть дефляційні показники. Є песимістичний прогноз, де загальні дефляційні показники передбачаються від 0,3 до 0,5 %. Оптимістичний прогноз — до 2 %. Якщо це станеться, то ми ввійдемо в інфляційні показники бюджету, які планувалися, — 9,8 % за рік".

Головним викликом перед українською промисловістю пан міністр назвав зменшення темпів експорту наших товарів, — різко впав попит на наш метал і металопродукцію, адже змінилася структура міжнародного поділу ринків цього товару, і Китай, який був імпортером величезної кількості цієї продукції, вперше став експортером. Саме тому Кабінет міністрів шукає рішення, яким чином підтримувати рентабельність металургів і хіміків.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

НЕ ТАК УЖЕ Й ПРОСТО БУТИ ЛІДЕРОМ...

Пролунали "останні дзвінки" в школах, озвучені найкращі побажання. Якими бачать своє майбутнє випускники Українського гуманітарного ліцею ім. Т. Шевченка, яку позицію обирають? Слово випускникам.

Лідер — член колективу чи групи, який, завдяки своїм особистісним якостям, має переважний вплив на інших у розв'язанні певних завдань. Про це я дізналася з тлумачного словника, ненароком натрапивши на цю статтю. Цікаво... Адже сьогодні побутують зовсім інші думки. Політики думають, що лідерство — це круто, весело й навіть понтово, а самого лідера поважають, намагаються наслідувати, а інколи роблять із нього культ. Повірте, і таке буває. Політичні лідери найчастіше привертають до себе найбільше уваги. Вагома частина населення зневажливо ставиться до них через корумпованість і хабарництво, високе матеріальне становище і самозаохаченість. Але то стереотипне мислення, про що свідчить Помаранчева революція, а також заходи нині діючої влади. Релігійні лідери сприймаються істинно віруючими людьми як посланці Господа-Бога, його безпосередні довірені особи й наближені персони. Вони користуються загальною довірою. Щоправда, як на мене, і тут усе відносно.

Насправді, лідерство — це не лавровий вінок і божественний нектар замість чаю з лимоном. Це не німб над головою і загальне поклоніння. Це не море вільного часу та обід "на шару". Лідер повинен бути людиною відповідальною і винахідливою. Адже саме йому відводиться домінантна роль у "прийнятті рішень і розв'язанні певних проблем" (принаймні так вважають упорядники тлумачного словника). Лідер задає програму діяльності, організовує її виконання, забезпечує членів колективу інформацією, знаннями, часто впливає на емоційний тонус групи, її настрій. Інколи він навіть допомагає вдосконалювати практичну діяльність членів колективу, а взагалі — виконує функції управління або демократично, спираючись на вміння і досвід підлеглих, або авторитарно, використовуючи свою особисту владу, накази й розпорядження.

Така робота потребує багато різних навичок та рис характеру. Справжній лідер повинен уміти заохотити колектив, задати правильне русло діяльності, що, в свою чергу, потребує компетентності в справі, оригінальності в ідеях та послідовності в рішеннях. Він повинен поєднувати в собі логіка та інтуїта, якості інтроверта та екстраверта. Мистецтво красномовства й почуття гумору — невід'ємні риси істинного керівника. Лідерові притаманні природна дипломатичність і непідкупна стійкість у доведенні власної точки зору. Гордовитість і зарозумілість — риси небажані. А дружелюбність та людяність — ось запорука успіху. Лише кмітлива, ерудована, інтелектуально розвинена, начитана, обізнана в багатьох сферах людина може бути справжнім лідером. Чітко визначена мета й здорові амбіції — його добрі друзі. Лідер повинен бути справедливим і неупередженим, із повагою ставитися до думки інших, не перекладати свої роботи на колег. Це — взірець для колективу, тому його праця повинна бути сумлінна й наполеглива. Істинний лідер — делікатний психолог, що вміє знайти підхід до будь-кого і спільну мову з кожним.

Фото Ганни Оборської

Перечитала всі попередні рядки й дійшла висновку, що описала ідеальну людину. Звісно, таких не буває, але кожен із нас повинен цього прагнути. До того ж ніхто не зрозуміє, наскільки важко поєднувати всі ці якості й володіти ними, аби бути справжнім лідером, доки не випробує цього на собі.

Урешті-решт, погодьтеся, що замало народитися лідером. Треба зуміти гідно пронести те звання через усе життя. Повірте, це не так просто за сучасних умов.

МИ НЕ БАЙДУЖІ!

Фото Ганни Оборської

Приблизно так відповідали учні Українського гуманітарного ліцею на питання про їхнє ставлення до сучасних суспільно-політичних змін і яким вбачають своє майбутнє за нової влади.

Помаранчева революція зробила колосальний фурор в Україні та світі. Природно, що думки розділилися на два табори. Були палкі прихильники й активні противники. Проте байдужим не залишився ніхто.

На майдані ми бачили й "помаранчевих", і "біло-блакитних", і... нейтральних. Не боюся здатися зухвалою, сказавши, що добрячу частину вуличних борців за демократію складали саме учні шкіл і студенти. До речі, наші ліцеїсти навіть пари прогулювали, аби піти на майдан! Одчайдушні...

Сьогодні ж ми — свідки значних змін у різних сферах життя нашої країни. Кожен має свою особисту думку щодо цього. Тому я вирішила "подіставати" трохи однокурсників і товаришів по ліцею і "витрясти" з них крихту інформації. Виявилося, що це не так уже й складно. Здається, українська молодь потроху переростає епоху "пофігізму". Спасибі вам, друзі, за відверто непопсові відповіді!

Кіра Шиманська, 16 років: "Я надаю перевагу оцінці результатів діяльності, а не самої діяльності. Очевидно, що зміни в державі бурхливі, але не стихійні, що дуже приємно. Єдине, що зараз створює певний дискомфорт, — це, на мою думку, зародження охлократії. А точніше, що тепер народ вирішує все мітингами під Адміністрацією Президента або Кабміном. Я вважаю, що це неправильно.

Мої сподівання? Ще минуло небагато часу, щоб говорити про майбутнє, поживемо — побачимо. Головне, — щоб не було кризи планів-сподівань та реальних дій і результатів. А моє майбутнє залежить від мене. Бо державу, перш за все, творять її громадяни".

Ярина Сагайдак, 15 років: "Зараз ми живемо новим — вільним — життям. Ми вибрали сучасну владу, вийшовши на вулиці, скандуючи наші гасла, борючись за демократію. Тепер керівний склад управлінських структур дає нам можливість допомогти йому в прийнятті рішень щодо сучасних змін. На Банковій щодня стоять люди, вимагаючи того чи іншого від влади. Революція продовжується, адже неможливо перевернути з ніг на голову так добре налагоджену систему зла. Я мрію про те, що колись моя країна буде жити справедливістю. Ось чого прагнуть усі і кожен. Ось до чого йде нова влада. Ось для чого ми мерзли на майданах наприкінці осені. Вірю в успіх і перемогу й молюся за наш український народ".

Настя Коряченко, 16 років: "Життя не може стояти на місці. Суспільство або розвивається, або деградує, і якщо якийсь рік тому в голову нав'язливо лізли думки лише про деградацію, то сьогодні хочеться вірити в прогрес. Мені важко прогнозувати, до чого призведуть суспільно-політичні зміни в нашій країні. Я просто радію від того, що в ній іще щось можна змінити. Особливий ентузіазм викликає значне омолодження керівного складу більшості управлінських структур. Нове суспільство потребує нової свідомості. А своє власне майбутнє я бачу більш залежним від власних здібностей та амбіцій. Свою долю кожен формує сам, а в фатум чи погані обставини я просто не вірю".

Максим Зінченко, 15 років: "Нова влада, на мою думку, — взірець справжніх лідерів незалежної демократичної держави. Радує її значне омолодження. До речі, наймолодший міністр, Юрій Павленко, навчався в нашому ліцеї, з чого я дуже гордий. Ми — нові наступники і будівничі демократії та незалежності. Тому не можемо залишатися байдужими невігласами. Я дивлюся в майбутнє і бачу істинно нову державу, не лише географічний, а й економічний, політичний та соціальний центр Європи. Я вірю в силу сучасної влади. Я покладаюся на її справедливість. Я, як і мільйони українців, довірив її долю своєї держави. Моє ставлення однозначне — це віра, надія і любов. А майбутнє? Час покаже".

Олена Марціненко, 17 років: "Отже, звершилося! Ура! Ура! Ура! Нарешті в Україні нова, чесна, Легітимна та Легальна влада. Щось таке думав практично кожен із нас після інавгурації Президента. Та час постреволюційної ейфорії минув. Курчат рахують восени, а здобутки влади — після виборів нового президента. Що я очікую від Віктора Андрійовича та його команди? Лише одного — сонячного почуття свободи, яке кожен із нас скуштував на Майдані. Саме тоді громадянське суспільство, про яке всі говорять, та ніхто не бачив у нас ностей: свободи слова та думки. Те, що я бачила, мені сподобалося. Нарешті я зрозуміла, що Україна — європейська держава не лише географічно. Кожен із нас хоче жити по-людському, тому й видав необмежений кредит довіри новій владі. Сподіваюся, що люди, яким ми довірили Батьківщину, не забудуть, що кредити треба повертати. З відсотками..."

Оля Рубанка, 15 років: "Особисто я сподіваюся, що сучасні політичні зміни — це невеликий вступ до великих радикальних зрушень у суспільстві. Ми піднялися на вищі сходинки і потрібно докласти великих зусиль. Система, яку змінювали століттями, руйнується на очах. Нове покоління вимагає змін, росту в усіх аспектах нашого життя. Сьогоднішня влада повинна забезпечити талановитій молоді більше шансів реалізувати себе. Але все має початися з правильного виховання. На мою думку, це стане запорукою успіху сучасних змін. Розраховуватимемо, що новий уряд не допустить "старих" помилок. Сьогодні ми на правильному шляху. Тож творімо державу, де кожна людина, як людина, де все, що гарне, — значить, і наше!.."

Віталій Трушин, 16 років: "Сам факт зміни влади, тобто революція, — це дуже добре й дуже романтично. Але прикро, що з плином часу революція перетворилася на спрямування натовпу в різні точки міста. Тепер народ сам може організувати свою "вуличнодемократичну" діяльність і сформулювати свої конкретні вимоги.

А нову владу можна порівняти з картоплею, що вариться: її кинули в окріп, і вона вже майже готова ззовні. Щоб зварилася зсередини, — треба почекати. А головне — не загасити полум'я, яке підігріває все це знизу".

Сторінку підготувала
Марина ОРЕЛ

ТАК БУЛО

СМІЛИВЦІ ОУН-УПА БОРОЛИСЯ Й У КОНЦТАБОРАХ

Закінчення. Початок у ч. 19 за 2005 р.

Приглядалися ми до нього, радилися і вирішили поговорити. У розмові про наше становище, про міжнародний стан Мельник усе розумів і з усім погоджувався. На нашу пропозицію дав згоду приготувати в нічну зміну, при замкнутих дверях, три криївки для гранат. Кожна така схованка повинна вмістити по 80 одиниць зброї. Його застерегли, щоб він поводився тихо, обмежив контакти з друзями, знав лише роботу в котельні й свої нари в бараці. Щоб нічим жодної підозри на себе не накликав. Тому що тепер він відповідає за дуже велику важливу й небезпечну справу.

Через деякий час Петро доповів, що криївки готові і можна приносити зброю. Після довгих роздумів та обмірковувань транспортування гранат із території шахти до житлової зони табору було доручено Кухті Никанорові. Ця справа була дуже складною і ризикованою. Гранати Кухті передавав Головай Микола, під керівництвом і контролем якого вироблялася їхня основна маса. Усе йшло добре. У криївках Мельника опинилося вже сім гранат і дві міни великої сили вибуху.

Усіх нас тримали замкненими на ніч у бараках. По зоні дозволено було ходити лише пожежнику (з в'язнів), котрий повинен був пантрувати, щоб не виникла пожежа. Одним із таких пожежників був українець із Полтавщини на прізвище Дейнека, колишній власовець. Був він ще й акробатом. Іноді виступав на сцені табірного клубу з іншими двома акробатами — латишами. Так ось цей акробат-пожежник Дейнека заходив уночі в котельну до Мельника. Погрітися, поговорити. У таких нічних бесідах Петрові закортіло зробити з полтавця-пожежника свідомого українця. Він розповів йому про боротьбу українського народу за свою державу, про ОУН-УПА тощо. Наводив приклади, що в нашому таборі є українці-націоналісти зі східних областей України, такі, як Володимир Караташ, Микола Круківський, Леонід Квітка та інші. Чому, мовляв, і вам не стати борцем за волю України? Співрозмовник уважно слухав ті розповіді. З усім погоджувався, розпитував... Добалакалися до того, що їм удвох треба зробити подвиг — убити табірного чекіста, оперуповноваженого майора Прохорова.

> ***Між їдальнею і лазнею була велика котельня, котра давала для начальства тепло і гарячу воду. Котельня функціонувала цілодобово у три зміни. В одну зі змін там працював наш хлопець Мельник Петро із Болехівського району Дрогобицької області. З вигляду серйозний, надійний. На руці й на всі груди мав татуювання Тризуба.***

Малюнок Євгена Голибарда

Мельник придумав план: пожежник має доступ до всіх табірних об'єктів і гориць. Отож на горищі над кабінетом Прохорова мали встановити два-три довгих патрона амонітової вибухівки. І коли "кум" буде у своєму кабінеті, підірвати вибухівку. Стеля впаде — й оперу кінець. Пожежник дав згоду, схвалив план і запитав: де ж узяти вибухівку? Мельник через знайомого хлопця, по своїх каналах, дістає із шахти потрібний амоніт, детонатори, необхідні проводи. Передаючи ці речі акробатові, Мельник сказав: "Якщо не допоможе, прийдеш до мене, я дам тобі ще гранат, маю їх тут".

Наш полтавський землячок приніс увесь цей арсенал до кабінету опера Прохорова, поклав перед ним на стіл і розказав про все, що йому доручив виконати Петро Мельник, кочегар котельні. Чекісти добре налохалися. Котельню негайно було оточено охороною з гарнізону. Кочегара заарештували. Зробили ретельний обшук. Знайшли криївки. Дістали з них 7 гранат, 2 міни і ще якихось два саморобних Мельникових багнети. Зафотографували нашого кочегара з усім арсеналом і примусили нести за межі табору, а там конвоювали далі — до головного управління КДБ м. Воркута.

На допитах в управлінні Петро довго не витримав. Порушив дев'яту заповідь українського націоналіста: "Ані просьби, ані грозьби, ні тортури, ані смерть не приневолять тебе зрадити тайни".

"Розколовся" і почав видавати чекістам усе, що знав, і про що міг здогадуватися. Неважко було нас знову заарештувати, бо всі ми були в одному тюремному мішку. Отож і почали висмикувати одного за другим.

Усіх не арештували одразу, напевне, тому, аби вислідити, з ким зустрічатиметься і як поводитиметься наступна жертва арешту. Незабаром у цупких, жорстоких пазурах КДБ опинилося троє: Кухта Никанор, Леськів Володимир і Караташ Володимир. Пізніше були заарештовані: Головай Микола, Юрків Володимир і Дубенюк Гаврило.

Почалося важке цілодобове слідство. Допити проводили вишколені, досвідчені та безжальні беріївські офіцери: полковник Тирін — начальник КДБ м. Воркута; полковник Сивухін — заступник начальника КДБ; майор Соловйов — начальник слідчого відділу; капітан Крутов — слідчий; старший лейтенант Тимохін — слідчий.

Постійно впродовж кількох місяців був присутній на слідстві і проводив допити присланий із Москви з міністерства КДБ полковник Ташаєв.

Із Воркути до Москви щоденно телефонували й доповідали, чого домоглися за добу від нас, заарештованих. Становище було важким, напруженим і тривожним. Москва тиснула на слідчих тому, що шахта № 7 була рекордною, видобувала багато вугілля. На ній працювало близько 5000 політв'язнів — ворогів радянської влади, а на її території залишилися невилученими кілька сотень саморобних бойових гранат і мін. Навколо 7-ої шахти були інші з таким же контингентом: "Аячага" — 6, 7, 12 — шахти загальною чисельністю 12000 шахтарів; 39 та 40 шахти та інші.

Після провалу Мельника нами було вирішено знищити все своє озброєння. Бо невідомо було, як далі розвиватимуться події. Перед заарештованими у цій справі хлопцями стояло завдання — замкнути кільце, не потягти за собою нікого, хто мав стосунок до виробництва гранат.

На території шахти № 7 було велике озеро. Могутніми насосами туди відкачували воду з першого і другого горизонтів. Води було багато, оскільки вугільні виробки, шурфи, штреки сильно вентилювалися повітрям, виганяючи газ метан і спричиняли розтоплювання вічної мерзлоти.

Під тиском Москви — "немедленно изъять гранаты!" — Володимир Юрків і Микола Головай "зізналися", що всі останні гранати поскидали в озеро. Хлопці вважали, що так буде покінчено з цим питанням. Але цього не сталося. Кадебістам потрібні були речові докази. Вони понавозили з інших шахт багатокубові насоси-смоки, прилаштували до них рури великого діаметра потрібної довжини і почали відкачувати воду з того озера. Ця робота потребувала немало часу. Після того, коли вся вода була висмоктана з озера, по дну пішли військові фахівці — міношукачі. Уважно обстежили дно озера, — гранат там не виявили. Слідчі кам'яніли, синіли, блідли. Готові були рвати нас на шматки. Але ж тоді втратили б усю надію на здобуття гранат.

Тиск ставав усе потужнішим. Володимир Юрків, Микола Головай, Володимир Караташ трималися міцно. У Никанора Кухти почали здавати нерви, розхитувалася психіка. Усе від безсоння, цілодобових допитів. Володимир Леськів уперто твердив, що він нічого не знає і жодного стосунку до гранат не мав.

Коли з озера була відкачана уся вода й на його дні не виявлено гранат, слідчі КДБ повели наступ на своїх жертв із новою силою. Просили, грозили, вмовляли здати їм решту гранат. Москва не давала спокою, а вони були безсилі вибити щось із нас. Хлопці придумали нову версію про те, що більше гранат взагалі не існувало. Крім отих 7 гранат і двох мін ми не встигли більше нічого виготовити. А на те, чому Мельник підготував сховище на 240 гранат, відповідали, що ми лише збиралися продовжувати далі клепати їх і заповнити криївки. Після провалу Мельника хлопці зрозуміли, що гранати, які були на шахті, треба так переховувати, аби КДБ не знайшло їх. Головай із друзями роздобули зі складу, через Круківського, чотири оцинкованих великих посудини, поклали туди 500 штук уже готових гранат, запаяли ящики й надійно закопали під транспортером, що завантажував вагони вугіллям. Лише заготовки були вивезені скипами на терикони і там засипані породою.

Багато зусиль доклали чекісти, але до самого закінчення слідства так нічого більше і не домоглися. Минув рік, а закінчити справу КДБ не міг. Не сходилися кінці з кінцями. Загострилося питання: хто зварював електрозваркою, клепав і запаював гранати? А ми ж не могли, не мали права назвати їм імена наших побратимів, що залишилися в концтаборі. Тому, що був би надто довгий ланцюг. Обидві сторони довго ламали над цим питанням голови. Наприкінець вихід із цього глухого кута був знайдений. Гаврило Дубенюк "признався", що всі технічні роботи з виготовлення гранат і двох мін виконував лише він один. А працював у механічному цеху в різні зміни. Мав доступ до електрозварювальної апаратури, вмів паяти і виконувати будь-які роботи по металу. Ці вміння і навики мав ще з того часу, коли працював слюсарем у Почаївському монастирі до арешту.

Почали допитувати Кухту: хто йому доручив переносити гранати й міни з шахти до табору, від кого їх отримував там? Кухта почав усе заперечувати. Каже, що ніхто ніколи не давав йому жодних вказівок переносити їх. Ні від кого він не брав ніякої зброї і нічого йому про те невідомо. Чекісти здивовано дивилися на Кухту і слухали ті відповіді. А тоді заговорили: як же це так, ти ж в усьому зізнався, ось у нас протоколи допитів із твоїми підписами і т. ін. Кухта відповідав, що усе те він понабріхував, повидумував під тиском слідчих.

Довго вони ще морочилися з нами. Ні одної гранати більше так і не отримали. Кільце групи було наглухо замкнене. Хто очолював і керував нашою організацією, вишколені й досвідчені беріївські офіцери КДБ так і не виявили.

5 лютого суд оголосив вирок: Караташа Володимира Михайловича, Юрківа Володимира Родіоновича за організацію і керівництво антирадянською повстанською групою українських націоналістів засудження до вищої міри покарання — розстрілу. Мельника Петра за підготовку терористичного акту проти уповноваженого особливого відділу, офіцера КДБ приговорити до розстрілу.

Головая Миколу Йосиповича, Кухту Никанора Філімоновича, Хубенюка Гаврила (по батькові забув) — за активну участь в антирадянській повстанській групі українських націоналістів засуджено кожного до 25 років позбавлення волі, 5 років позбавлення громадських прав і протягом одного року — утримання в закритій тюрмі суворого режиму.

Леськова Володимира Петровича (який ні в чому не зізнався) за активну діяльність в антирадянській повстанській групі українських націоналістів приговорено до 25 років позбавлення волі, 5 років позбавлення в правах і одного року закритої тюрми суворого режиму. Засуджених до розстрілу відразу ж закували в наручники й вивезли до тюрми в окремих боксах "чорного ворона".

У вологодській величезній тюрмі нас по одному розпихали в камери смертників. Камера — бетонний прямокутний мішок із ліжком, звареним із широких і міцних металевих полос, вцементованих у бетонну долівку і стіну. В кутку стояла діжка для гігієнічних потреб. Високо під стелею було маленьке заґратоване віконце з козирком.

Час від часу до камери серед ночі заходило п'ять кремезних мордоворотів-катів, подавали команду: "Поднімайся! Пошлі!" Хутко встаєш, руки за спину, голову гордо догори, відповідаєш: "Я готовий". Довго водять напівтемними лабіринтами тюрми. Потім зупиняються. Старший відмикає важкі залізні двері темної камери. Кати розступаються. Звучить наказ: "Заході!" Ступаєш усередину. Грюкають позаду двері, клацає замок. Вмикають тьмяну електролампочку і бачиш, що опинився в іншій, такій же камері. Добре володіючи азбукою Морзе, ми перестукувалися з Юрківим, знаходячи один одного десь поблизу.

Важко зрозуміти душевно-моральний стан засудженого до розстрілу людини, котра не була в такому становищі. Мені дуже допомагали триматися титани українського слова: Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка. Маючи цупку пам'ять, я колись вивчив напам'ять усю поему "Гайдамаки". Знав "Кавказ", "І мертвим і живим...", "Сон", "Розриту могилу" та інші твори. "Великі роковини" Івана Франка, вступ до "Мойсея", "Вічний революціонер" тощо. Лесине "Товаришці на спомин", "Роберт Брюс — король Шотландський", вірші "На роковини", про Шевченка і багато інших її творів.

Мій день починався з фізкультурних вправ. Раз на добу потрібно було виносити посудину й умиватися самому. Виводили на ту процедуру тільки офіцери-чекісти в теплих кожухах. Бо тюрма не опалювалася зимою. Солдатів чи сержантів під час тієї процедури не було. Я завжди обмивався до пояса холодною водою з крана і добре розтирався рушником. Конвойні дивилися на мене здивовано.

Так протягом майже півроку. Одного дня, перед обідом, мені зачитали постанову Президії Верховної Ради Союзу РСР про заміну мені смертної кари на 25 років позбавлення волі і 5 років позбавлення в правах.

Тоді ж, уперше за п'ять місяців, мене вивели у двір на десятихвилинну прогулянку.

З усього видно, що лише погибель люципера Сталіна врятувала нас. Вирок було винесено 5 лютого, а 5 березня Сталін сконав. У Кремлі спочатку розгубилися. Ділили портфелі. А потім нова влада Хрущова—Маленкова призупинила виконання смертних вироків, не наважуючись далі лити крові.

Володимир КАРАТАШ

ЧЕРНІВЕЦЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ'ЄДНАННЯ "ПРОСВІТИ"

Хотинське райоб'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Т. Г. Шевченка

(ч/з Боршуляка П. А.)

Сторожинецький О. І.	50,00
Сторожинецька Л. В.	50,00
Сторожинецький М. О.	50,00
Сторожинецький Т. О.	50,00
Остапчук Т. М.	25,00
Боршуляк П. А.	10,00
Боршуляк Н. С.	10,00
ВСЬОГО:	**245,00**

Хотинська музична школа

(ч/з Луць В. І.)

Луць В. І.	3,00
Бурденюк Н. С.	1,00
Юр'єва Л. Г.	1,00
Рябіцька Ю. М.	1,00
Орловська Т. М.	1,00
Худіківська А. А.	2,00
Погорілий М. М.	1,00
Ночка С. В.	1,00
Івас О. В.	1,00
Сельська М. В.	1,00
Ковальов В. К.	1,00
Керницька М. В.	2,00
Дячук М. І.	2,00
Ситнік Л. П.	2,00
Годнюк Г. І.	2,00
ВСЬОГО:	**22,00**

Хотинський НВК "Школа-сад"

(ч/з Семенюк І. Б.)

Ференс І. А.	5,00
Чебан Н. Є.	5,00
Семенюк І. Б.	5,00
Лужанська В. І.	5,00
Клішківська Л. О.	2,00
Антонюк М. О.	3,00
Мельник В. Д.	3,00
Бойко Г. С.	5,00
Шалаєва О. О.	5,00
Жиленко К. Д.	5,00
Олійник О. Г.	5,00
Виржинська Н. І.	5,00
Одайна Л. Б.	3,00
Бабин Н. І.	2,00
Нікольська О. А.	2,00
Васильчук Л. А.	2,00
Арнатовська С. Г.	2,00
Дарій А. Р.	2,00
Корчак М. Д.	2,00
Булатович Т. І.	1,00
Трайчук С. К.	2,00
4-Д кл. НВК "Школи-саду"	29,50
Дудчак Г. С.	5,00
Койцан В. М.	5,00
ВСЬОГО:	**110,50**

Хотинська гімназія

(ч/з Микитюк Л. А.)

Грудецька Ю. В.	1,00
Качан Б. М.	2,00
Бурденюк Л. І.	2,00
Скопецький В.Д.	2,00
Беженар В. В.	1,00
Рожок І. П.	1,00
Чинчик А. С.	1,00
Дудіна С. В.	1,00
Дранчук А. Д.	1,00
Філіпчук А. В.	1,00
Гук Л. О.	2,00
Івах О. І.	2,00
Власова А.	1,00
Волосевич О. Р.	15,00
Познякова І.	5,00
Рубан О.	1,00
Рижа Р.	1,00
Ступак К.	5,00
Козак Ю.	2,00
Білецька О.	2,00
Лакеєв С.	1,00
Єфременко С.	1,00
Орчаков О.	1,00
Перепелюк І.	1,00
Ряба Г.	1,00
Павлюк М.	1,00
Грибинчук Г.	2,00
Іващук А.	2,00
Кавлюк В.	1,00
Катеринчук Н.	3,00
Кудла В.	2,00
Розжималіна О.	1,00

Фото Д. Ломачука

Розжималіна О.	1,00
Шкуренко А.	1,00
Романюк А.	5,00
Коваль А.	2,00
Микитюк В.	2,00
Стратійчук А.	1,00
Симинюк П.	1,00
Романчук А.	1,00
Бурназа К.	1,00
Зварійчук О.	1,20
Утурян О.	1,00
Квасневська А.	1,00
Бакар А.	1,00
Галіц Л.	1,00
Кульчицька О.	1,00
Кодряну Т.	2,00
Бабинюк М.	1,50
Вернигора А.	1,00
Кукрицька О.	1,00
Харкавий Д.	1,00
Радашко Д.	1,00
Білошицька М.	1,00
Беседінський М.	1,00
Замбриборщ М.	1,00
Койцан О.	1,00
Куценко І.	1,00
Башкатов А.	1,00
Вікнянська М.	1,00
Юнуц В.	0,25
Собалєв А.	0,25
Сапенєв О.	0,55
Чорна Л.	0,25
Чинчик В.	1,00
Сафронічук М.	1,00
Кузик М.	0,65
Ганіна К.	1,00
Щербата О.	2,00
Бурдила О.	1,00
Александров Д.	1,00
Антонюк Р.	1,00
Лабатий В.	0,50
Осадченко А.	0,50
Макарова І.	0,50
Дачковський О.	0,50
Рижак Г.	0,50
Сафронічук О.	0,50
Бабин В.	0,50
Стрельников Є.	0,50
Сковира А.	0,50
Комаровський В.	0,50
Базюк О.	0,50
Воронецька К.	0,50
Грудецька А.	0,50
Басалига О.	0,50
Бондарєв В.	0,50
Годнюк Ю.	0,50
Литовченко О.	0,50
Семенко Б.	0,50
Юсинчук А.	0,50
Побіжан К.	0,50
Костенчук М.	0,50
Корчиста П.	0,50
Кошовий А.	0,50
Придрик П.	0,50
Зарванський М.	0,50
Тернюк О.	0,50
Вугман О.	0,50
Гладка Н.	0,50
Сторожинецька Ю.	3,00
Ботуланська Ю.	1,00
Василишин В.	5,00
Кондратенко Д.	5,00
Бринь А.	2,00
Шивчук М.	2,00
Рудий О.	2,00
Пакін Д.	2,00
Горшенін С.	2,00
Салайдак Г.	2,00
Скрипник М.	1,00
Одайний Д.	2,00
Микитюк В.	2,00
Головата Н.	2,00
Кушнір І.	2,00
Кайцан А.	2,00
Івасюк Д.	2,00
Гуцул І.	2,00
Мокрієнко Л. М.	5,00
Микитюк Л. А.	5,00
Порубалюк Г. Л.	6,00
Вараниця Л. М.	5,00
Бесединська Н. Д.	5,00
Лазар Н. Ф.	5,00
ВСЬОГО:	**203,65**

Хотинська загальноосвітня школа I—III ступенів № 1

(ч/з Цепенюк Г. М.)

Адажий Н. П.	2,00
Рак Г. М.	2,00
Андрухівська О. С.	2,00
Кочурка Т. А.	2,00
Козак Л. М.	2,00
Олійник З. О.	2,00
Цепенюк Г. М.	2,00
Перепелюк В. М.	2,00
Главацька С. В.	2,00
Главацький А. В.	2,00
Чинчик В. О.	2,00
Малинка Л. А.	2,00
Бродовінська О. А.	2,00
Стороженко Г. В.	2,00
Хоменко Н. В.	2,00
Євстахієва Є. О.	2,00
Євстахієва Н. В.	2,00
Шишковський Б. Л.	2,00
Лакуста Ю. В.	2,00
Пацай І. С.	2,00
Лакуста В. В.	1,00
Москалова О. О.	6,00
Кравченко Г. О.	5,00
Одовичена К. М.	3,00
ВСЬОГО:	**55,00**

РЕС м. Хотин Чернівецької області

(ч/з Данилевського В. В.)

Данілевський В. В.	10,00
Тернюк М. Л.	10,00
Ільчій В. М.	10,00
Пожарук З. М.	1,00
Дедова О. С.	3,19
Лемешев В. П.	1,00
Родіонов В. О.	4,46
Шивчук О. М.	1,84
Шевчук М. В.	1,81
Оденець Т. П.	1,00
Мельніцкий Д. В.	1,00
Грабовецький В. В.	1,70
Цибух В.	1,00
Гороховський А. В.	1,00
Коцман О. А.	1,00
Шмалій В. О.	3,00
Маліщиза П. І.	2,00
Федорук С. Л.	2,00
Дорочий В. Д.	2,00
Ткач С.	5,00
Пелехатий І. І.	2,00
Проданчук І. К.	2,00
Кучер М. Ф.	2,00
Ірічук І. Б.	2,00
Решетнік Б. Б.	2,00
Гончаров В. Л.	3,00
Ситнік В. П.	2,00
Себан В. І.	3,00
Гордій О. В.	5,00
Уров В. В.	2,00
Семенюк М. І.	2,00
Лужанський М. С.	3,00
Вільховецька Н. І.	3,00
Сердюк В. О.	5,00
Тернюк А. Н.	5,00
Орешев	2,00
Годинюк О. Н.	3,00
Саращук В. Д.	1,00
Білівський А. Л.	3,00
Станішевська Н. М.	0,50
Мудряк М. Г.	3,00
Славінський В.	0,50
Івах В. В.	5,00
Павлишин І. Д.	0,50
Присяжнюк Р. В.	1,00
Присяжнюк В. А.	1,00
Гончар В.	1,00
Минко М. Ф.	1,00
Даніловський Ю. В.	4,00
Мельницький Д. В.	1,00
Скакун П. В.	3,00
Кузьменко Н. Г.	2,50
Кузьменко С. М.	2,50
Алексеєв Ю. І.	3,00
Легун С. С.	2,00
Городецький В. В.	1,00
Січкар М. Б.	2,00
Недорубан С. П.	2,00
Гавапюк С. Ф.	3,00
Малок В. Ф.	2,00
Годшас В. В.	2,00
Карвауцкий С. Г.	2,00
Соколюк М. І.	0,50
Пожарук М. О.	2,00
Яцюк С. Я.	1,00
Фуштей В. В.	5,00
Мельницький А. Я.	2,00
Токарчук В. О.	1,00
Жижен Е. В.	2,00
Франкевич С. М.	2,00
Котетва В. С.	1,00
Куберт О. В.	3,00
Лопулишен С. О.	2,00
Улогевич В. І.	1,00
Фрюк В. Д.	1,00
Берник І. І.	3,00
Криворучко А. І.	2,00
Соколик І. М.	2,00
Овчінніков І. С.	1,00
Баранов Р. В.	1,00
Мельник З. Б.	1,00
ВСЬОГО:	**195,00**

Хотинський сільськогосподарський технікум: викладачі, працівники і студенти

(ч/з Зборовець А. Г.)

Назаренко В. Г.	10,00
Масна М. О.	5,00
Ясинський О. Й.	10,00
Скрипник Т. В.	6,00
Волошин Б. Б.	4,00
Лисак Н. М.	2,00
Гарбуз В. П.	11,00
Бабій В. Г.	10,00
Осіпов Ф. Т.	2,00
Мельник Т. І.	10,00
Ісанчук С. М.	5,00
Перевозник С. В.	5,00
Соколюк А. І.	5,00
Варварюк Л. С.	5,00
Нестор В. І.	1,00
Комарницький Ю.	5,00
Комарницька М. В.	5,00
Варварюк Т. А.	2,00
Гончар О. В.	10,00
Гончар М. М.	5,00
Стрижиборода Т.	5,00
Кавковський П. С.	2,00
Переверза З. Г.	5,00
Білецький М. В.	5,00
Криворучко Г. М.	5,00
Захарова Т. А.	5,00
Козак Ф. Ф.	10,00
Зборовець А. Г.	5,00
Столяров В. М.	5,00
Босий О. Д.	2,00
Бажан Є. І.	10,00
Бажан І. Т.	10,00
Бурмат І. Б.	5,00
Мітасова О. О.	5,00
Слігуб Е. С.	10,00
Лепешко А. І.	5,00
Клішківська Н. А.	5,00
Ксенчук В. В.	4,00
Ісаєва Л. М.	4,00
Павлюк І. Г.	10,00
М-42 Гурельчук О. В.	9,00
М-41 Терман В. Л.	12,00
Б-21 Лепешко Т. А.	20,00
М-12 Лепешко Т. В.	20,00
Мельницька О. А.	8,00
Зайцева О.	5,00
Бойко О. С.	15,00
Бурак В. М.	1,00
Морозов С. В.	21,00
Б-34 Семенов С.	19,00
Ковтюк І. О.	5,00
Раїнська А. Д.	4,00
М-11 Цимбалюк Л. А.	1,00
М-11 Швець С. М.	1,00
М-11 Кузнецов	13,00
Б-11 Бодян	17,00
Жижнен І. Г.	5,00
ВСЬОГО:	**244,00**

Танін В. О.	2,40
Тамазликар Д. В.	1,00
Герасимчук В. В.	2,00
Чембадюник Н. В.	2,00
Плаксива Л. М.	2,00
Ротар А. В.	2,00
Манко Ю. В.	2,00
Миронець А.	2,00
Галіщук І. В.	2,00
Долгий О. О.	2,00
Мельник І. В.	2,00
Сапріянчук І. В.	2,00
Рябенький В. Я.	2,00
Стрількук Д. В.	2,00
Шинкарюк М. В.	2,00
Томов С. П.	2,00
Цимбалюк О. А.	2,00
Лискун О. М.	2,00
Ференс П. О.	2,00
Дутер О. І.	2,00
Пислар О. О.	2,00
Барбуца А. Б.	2,00
Гудан В. І.	2,00
ВСЬОГО:	**45,40**

Б-24 Кубіцький В. М.	1,00
Б-24 Руса О. В.	1,00
Б-24 Колісник Л. А.	1,00
Б-24 Варварюк А. Т.	1,00
Б-24 Бамбуляк В.	1,00
Б-24 Беженар І. П.	2,00

Фото Д. Ломачука

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 680 641 грн. 33 коп.

...І СОТВОРИ ВІЧНУЮ ПАМ'ЯТЬ...

Час від часу до нас у редакцію "Слова Просвіти" заходить поет Михайло Якубівський. Чоловік надзвичайно лагідної вдачі, геть позбавлений агресії. Ось уже друге десятиріччя він не може виходити своєї гіркої правди — добитися амністії і визнання його постраждалим у роки тоталітарного режиму. Ще 30 березня 1974 року він був вигнаний з III курсу філологічного факультету Київського держуніверситету, — за те, що читав "Інтенаціоналізм чи русифікація?" Івана Дзюби, сусідив у студентському гуртожитку з В. Овсієнком і наївно розбалакував про загадки української історії, не схильної милувати українців.

Усе це обернулося для Михайла перебуванням в психушці, розробками в КДБ і довічним діагнозом, якого він і понині не може позбутися. Власне, діагнозом "українці" позначений весь рід Якубівських: прадід і дід — розкуркулені, батько — в'язень радянських концтаборів, згодом — солдат Другої світової війни, відзначений медаллю "За відвагу", а мати Домка — вічна колгоспниця, вічна плекальниця дітей і плакальниця-співвальниця над бідами, що їх обсідали.

Родина Якубівських — типова українська родина з Житомирщини, та в якому іншому краю ми не знайдемо села Вербівка, і жінки Домки, що рано повдовіла, оплакуючи свого сорокап'ятирічного мужа, зведеного в могилу концтабором та війною, і синів-соколів, і дочку-горличку... І звичайно ж, у такій родині мав бути старший брат. Був він і в Михайла Михайловича Якубівського, звався Віталієм. Народився 1936 року, між Голодомором і війною. Вивчився. Як і багато хто з його покоління, віршував, пустив жити Поезію в серце. Чи вона, чи Доля повели його з Вербівки крутими шляхами: Тернопілля, Харків, Київ, Підмосков'я, Москва. Кілька дипломів, найпопулярніші на той час професії — авіація, радіоелектроніка, космічні дослідження. Але... Хотілося бути ближче до слова, — і слово його обрало. У 1970 році закінчує факультет журналістики КДУ, у 1975-му — "за український буржуазний націоналізм" та "неблагонадійність" молодшого брата його позбавляють права займатися журналістикою. Але Слова й Поезії з серця не вигнали, хоч як уже й не старалися агенти й стукачі. Робітник-чорнороб за трудовою книжкою, Поет зберіг шляхетність духу і ніжність слова, хоч, як зазначає його духовний наставник Олесь Шевченко, "власної вимріяної поетичної книжки Віталій Якубівський так і не побачив: за совєтської влади — через цензурну заборону, а в часи незалежності України — через відсутність коштів".

Останні свої вірші й останні дні життя Віталій Якубівський присвятив Помаранчевій революції. Як і ведеться в билинних епосах про воїнів, трагічно загинув на світанку перемоги — 2 січня 2005 року. Поховала його родина на батьківщині. Така доля братів-поетів...

Вірші В. Якубівського до "Слова Просвіти" приніс його молодший брат Михайло. Його стараннями добірки Віталія з'явилися в кількох українських виданнях. Тепер, уже після смерті поета, з'явилася надія, що книжку, яка писалася протягом усього життя, таки побачить світ. Хоча б після смерті... Такий ось дивний спосіб продовження буття, присвяченого Поезії. А може, Поет був занадто чистим, занадто відвертим для часу, в якому народився і вмер, врешті, сам був — недописаною і непрочитаною книгою, в якій смерть ніколи не поставить останньої крапки?..

Любов ГОЛОТА

ВІТАЛІЙ ЯКУБІВСЬКИЙ:

«МОЯ ДУША — МІЛЬЙОННЕ ПОЛЕ БИТВИ»

ВЕРБІВСЬКИЙ ТРИПТИХ

I

Роставиця на мене чогось тепер сердиться,
Як до неї, любонь, підійти?
Та не сердься ти, річенько, літо повернеться!
Вірю, будеш спокійною ти.

Де не буду в житті крокувати,
До твоїх повернусь берегів.
Там родила мене рідна мати,
Перший промінь мене там зігрів.

Підійду до столітнього дуба —
І позбудусь важкої утоми.
Роставице моя, ніжна й люба,
Що там робиться зараз удома?

1959 р.

II

"Дуби, дуби, історії нащадки..."

Стоїть він, підперезаний громами,
Як древній літописець, біля яру.
Цілує землю спрагдими вустами
І підставляє груди під удари.

Стоїть як свідок всіх подій і звершень,
Піднявши до зірок столітні руки.
Він бачив бунтаря Миколу Джерю,
Він слухав клич Устима Кармалюка.

І він зберіг в них віру до останку,
Дорогами віків крокуючи в майбутнє,
Співаючи симфонію світанків
Всім невідомим, юним, незабутнім...

1960 р.

III

Я вернусь до тебе, Україно,
Де Дніпро й лани широкополі,
Щоб почути пісню солов'їну,
Щоб почути, як шумлять тополі.

Я вернусь до тебе, Україно,
Так, як повертаються хмаринки,
Щоб попити молока на сіні,
Щоб відчути запах материнки.

Я вернуся так, як промінь зірки,
Хай що буде — грім чи блискавиця!
До своєї рідної Вербівки,
До своєї річки Роставиці.

1962 р.
м. Ногінськ, Росія

ДУЛІ

На городі дозрівають дулі,
Груш солодших не знайти ніде.
А в старого дідуся Борулі
Біла ткала бороду пряде.

"Що ж поробиш, — каже дідусь просто, —
Вік весь то сивієш, то цвітеш.
А мені вже понад дев'яносто,
І моїй весні немає меж".

Стиглі груші падають додолу,
В небі грає сонце золоте.
"Не розстанусь, не розстанусь з комсомолом", —
Дід співає. Борода цвіте.

1969 р.

47-ий рік

Діти грають в їжу
І голі стоять на землі.
Ліплять хлібчик і тихо співають:
"Бабочко, бабочко! Дай мені ложечку!
Я тобі — мисочку..."
Хлібчик печуть-випікають.

1968 р.

* * *

Як поклик правди із трибуни віча,
Мій гнівний вирок вбивцям і катам.
Тобі я все віддав, двадцятий віче,
Та тільки мову рідну не віддам.

І піду я в життя по жалу бритви,
Вкарбую часу віковічний плин.
Моя душа — мільйонне поле битви,
Я — нації нескореної син.

Та знайте, вороги, давно пора вам знати:
Є небо голубе, є сонце золоте.
Є Україна — Батьківщина — Мати:
Вона вогнем в душі моїй цвіте.

1972 р.

* * *

Рось, Роставиця, Роська, Росава...
Русь!
Моя Батьківщина свята й величава
І не підвладна комусь.

1972 р.

* * *

Згасаємо, немов оті свічки,
Нам чорний біль руйнує душі й кості.
Свої злидені, сірі торбочки
Наповнюєм зневірою і злостю.

Як далі бути? Що його робить?
В країні цезію дух цезарів витає.
І злодій, що на злодії сидить,
Мов крадених овець, нас в найми заганяє.

Як далі бути? Що його робить?
Та вихід є — Шевченко ще пророчив:
"Громадою обух сталить",
Щоб нечисть всю зітерти в клочча.

1992—2004 рр.

* * *

"За тобою і твоїм братом, юначе, вже давно Сибір плаче..."

(Із виступу парт лідера Радянського райкому КПУ у м. Києві, 1974 р.).

Ти, блазню, не лякай мене Сибіром, —
Я там ще до народження вмирав.

Ще до тиранів й кардиналів сірих
Мої там гени батько гартував.

Сибір! Сибір! — Сибіру не боюся.
Сибір — це теж українська земля.
Народе мій, за тебе я молюся,
Щоб зберегти твоє святе ім'я.

Народе, Прометею нерозкутий,
Розп'ятий сатаною на хресті...
Всі Бабині Яри, Батурини і Крути
В твоїм розп'ятті і твоїм єстві.

Народе-мученику, в поступах до волі
Лежить твій довгий і кривавий шлях...
Молюсь за тебе, щоб тебе ніколи
Кати не розпинали на хрестах.

1974—1991 рр.

* * *

Цей Петрушка у семи кожушках,
В його жилах — сатанинська кров.
Пробиваюсь, мов крізь голки вушко
З-під його кривавих підошов.

Я не раб його і не заложник,
Хоч мене топтав він сотні літ.
Я простий, звичайний подорожник,
Що прорізавсь з-під його чобіт.

І мене не можна розтоптати —
Нації нескореної дух.
Догниває на іржавих ґратах
Сатанинський ідольський кожух.

1991 р.

* * *

Гряде у світ нове тисячоліття,
За ним повзе мутант — клонований удав.
Та скільки б він не нищив і не крав,
І скільки б він мене не клонував,
Я не скорюсь тобі, мій двадцять перший віче,
І душу й мову гаду не віддав.

* * *

Мрія рабів — сите безправ'я
Та московське православ'я.

НА 350-РІЧЧЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ РАДИ

Підлішого нема нахабства,
Ніж святкувати свято Рабства.

* * *

Берег зліва, берег справа,
Поламалась переправа.
Ті, що зліва, — вліво тягнуть.
Ті, що справа, — вправо тягнуть.
Ну, а "більшість" просто неба,
Прямо посеред Дніпра
Обома гребе під себе,
Ще й бажає всім добра.

Обснували Україну глитаї і павуки,
Більшовицькі скорпіоти,
Малоросські патріоти,
Корумповані жуки.

Берег лівий, берег правий...
Всі ті правлять, хто і правив.

* * *

Ми завжди будемо петлюритись,
Ми завжди будемо бандеритись,
Аж поки ви не розбамбуритесь,
Аж поки ви не розімперитесь.

Щоби в неволю не вщербичитись
І в ній криваво не багровіти,
Потрібно всім розбільшовичитись,
Потрібно всім нам розмосковитись.

Ні! Ми не будем есесеритись,
В ЄЕПі новому танцюритись.
Ми будемо завжди бандеритись,
Ми будемо завжди петлюритись.

По-малоросськи не лукавитись
І по-хохляцьки не безволитись.
Ми будем Хмаритись, Лук'янитись,
Ми будем завжди Чорноволитись!

ДОБРИЙ РАНОК,
МОЯ РЕВОЛЮЦІЄ!

Ти зорю засвітила у світі
І порвала столітні кайдани.
Хоч шаліють ще люті ординці —
Всі дзьобасті і молоткасті —
Та ніколи не вмреш ти, бо вічний
Вогонь в серці твоїм не згасає
Всіх сердець замордованих, стріляних
І спалених в камерах смерті.
Кожне серце розстріляне й спалене
Переможним стало знаменом
І піднеслося над Україною
Освіщати дорогу Волі.
"Добрий ранок, моя революціє!" —
Гордо мовлять борці посивілі,
Що тобі віддали свою молодість,
Щоб завжди ти була молодою.

— Добрий ранок, заспівана пісне!
Незгасима енергія духу.
— Добрий ранок, моя революціє!
Життєтворчий світанок нації!

Київ, Майдан, 2004 р.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

ІЗ БОЖОЮ ПОМІЧЧЮ — ДО ПЕРЕМОГИ!

Церква має займатися не лише душою, а й світським життям своїх мирян. Скажімо, таким важливим питанням, як здоровий спосіб життя. Це добре розуміють священики Київського патріархату зі славного старовинного міста Ніжин, де діють кілька храмів та духовне училище УПЦ КП.

"Благовіст" — так назвали свою футбольну команду священики Ніжина. Створена вона торік. Уже встигла провести ряд цікавих матчів. Наприклад, зі збірною Ніжинської міської ради, за яку, до речі, грає і міський голова Михайло Приходько. Між іншим, публікація про цей незвичайний поєдинок з'явилася у провідних газетах Франції — "Ле Монд" і "Фігаро".

Капітан команди — отець Сергій Чечин, кандидат богослів'я, благочинний Ніжина й Ніжинського району, настоятель кафедрального собору Всіх Святих. Грають у команді троє не духовних осіб. Анатолій Пушкін, директор будинкоуправління № 3 міста Ніжин, — в минулому професійний футболіст. Це він забив м'яч у ворота київського "Динамо", коли уславлена команда 16 років тому приїздила грати зі збірною міста. Дмитро Іващенко — кандидат у майстри спорту і чемпіон області з шахів, грав із такими гросмейстерами, як Руслан Пономарьов, Василь Іванчук. Валентин Коновальчук — викладач агротехнічного інституту, ерудит, затятий учасник регіональних ігор "Що? Де? Коли?"

Але основу команди складають молоді священики Київського патріархату.

І ось "Благовіст" вийшов і на обласну арену. В сусідньому райцентрі, селищі Куликівка минулої п'ятниці пройшов матч ніжинців із командою Куликівської районної державної адміністрації. Гості виявили неабияку волю до перемоги і виграли — 4:3. Аж три м'ячі забив диякон Микола Апанасенко.

За господарів грав і недавно призначений 30-річний голова районної держадміністрації Олег Шпак, наймолодший керівник району в області. Як і личить керівникові, грав нападаючим. Ось його враження про матч:

— Я захоплений і вражений цією грою. Спасибі ініціаторам зустрічі — отцю Сергію та владиці Феодосію. Завдяки їм ми теж відчули себе єдиною командою.

У команді господарів варто відзначити найстаршого учасника матчу, заступника голови райдержадміністрації, члена Української Народної Партії Володимира Пустовіта, котрий у свої 56 років продемонстрував чудову спортивну форму й майстерність.

Єпископ Чернігівський і Ніжинський УПЦ КП владика Феодосій теж був на матчі, благословив його учасників, подарував кожному гравцеві команди господарів "Закон Божий", чудове видання Київського патріархату, а голову адміністрації привітав із днем народження і подарував ікону.

Тепер "Благовіст" планує футбольний тур по області під девізом "Церква і влада — за здоровий спосіб життя".

Петро АНТОНЕНКО,
редактор газети "Сіверщина",
Сергій ГОРБЕНКО,
журналіст,
Чернігівська обл.

АБЕТКА ВІДОМИХ ІМЕН

УСЕ ПОЧИНАЛО-

У 1991 році Сергій ПАВЛЕНКО, літературний критик і політолог, знаний на Чернігівщині як редактор молодіжної газети "Гарт", почав працювати власкором "Голосу України". Одним із перших його відряджень стало відрядження до Батурина. Публікація про загибель козацької столиці виявилася знаковою в житті й творчості журналіста, якого сьогодні називають мазепознавцем, дослідником Гетьманщини.

— Сергію Олеговичу, чи не тоді Ви зробили свої перші кроки в дослідженні історії?

— Мабуть, що так. Коли я їхав у Батурин, то розраховував, що в колишній гетьманській столиці мені розкажуть про трагедію 2 листопада 1708 року. Та почуте мене не задовольнило. Вирішив самотужки прочитати 10—15 історичних книг, аби знайти відповіді на запитання, як це відбувалося, чому. Я здивувався, але в тих десятках книг про цю важливу подію було написано дуже мало і доводилося продовжити пошук. Так за деталями, знайденими в стародруках, мені відкривалася картина тих днів. Я дуже радий, що в Чернігові є музей ім. В. Тарновського, що має чудову книгозбірню рідкісних видань. Саме там я віднайшов перші унікальні документи, які відтворювали події 1708 року незаангажовано. Потім розширив свій пошук стародруків у Києві, Ніжині. Так назбиралося матеріалів на першу книгу, яку я назвав "Загибель Батурина 2 листопада 1708 року". Вона вийшла 1994 року. Сьогодні я критично ставлюся до деяких своїх висновків, зроблених тоді. Чесно кажучи, мені бракувало досвіду і в оформленні своєї дослідницької праці. Разом із тим, ця книга й досі актуальна. Вона написана чесно, з невгамовним бажанням автора реконструювати найвірогіднішу картину події. Як на мене, пошук істини в історії — це постійний важкий вибір між версіями-реконструкціями: правдоподібними та хибними. Відтворення картинки минулого з наявних скалок-документів — це лише наближення до того, як все могло бути насправді. Більше документів, фактів — реальніша картина. Хоча я починав як аматор-дослідник, усе ж серйозність намірів, ознайомлення майже з 500-томним історичним доробком, документацією доби 1707—1709 років допомогли мені в написанні історичної праці, за яку сьогодні не соромно.

— Ваш "Міф про Мазепу", виданий у Чернігові 1998 року, наробив переполоху. Ви спростовуєте дванадцять міфів, які спотворювали образ гетьмана як будівничого держави, просвітника, поета, політичного діяча, відкидаєте стереотипи, які сприймаються сьогодні як аксіоми. Як це вдалося зробити?

— Ще в "Загибелі Батурина 2 листопада 1708 року" був розділ "Міф про Мазепу", де я піддав сумніву голослівні твердження відомих істориків про те, що нібито Іван Мазепа підписав "продажні" договори з польським королем. Загалом, збираючи матеріал про загибель гетьманської столиці, я весь час стикався з питаннями, на які важко було відразу відповісти. Поважні академіки закидали гетьману заведення кріпосницького ладу в Гетьманщині. З книжки в книжку переходило звинувачення Мазепи в дачі хабара за гетьманство, намаганні передати царю Карла XII. Особливо ж насторожили деякі факти, подані тенденційно істориком Миколою Костомаровим у монографії "Мазепа", яка завершується висновком: "Гетьман Мазепа як історична особистість не був представником ніякої національної ідеї. Це був егоїст у повному змісті цього слова". Мені було приємно, коли я в архівах, у бібліотеках знаходив спростування найголовніших міфів про гетьмана. Важливо зазначити, що за 14 років пошуку аргументів, доказів побільшало в кілька разів.

— На жаль, запущені командою Петра І фальшивки багатьма дослідниками сприймаються некритично. У пресі й досі з'являються статті, в яких їхні автори витягують на світ Божий заплісняву "правду" про хабар Мазепи Голіцину, про знеславлення Мотрі, про історію зрад гетьмана. Журналісти і краєзнавці підтасовують факти під свої версії, ненавидячи Івана Мазепу як провідника української національної ідеї.

— Часом так відбувається і через поверхове знання джерел, і від незнання контексту доби. Наприклад, одна з поважних дослідниць доби XVII ст. у своїй праці недавно написала, що оточення Мазепи було вороже йому. Це теж міф. Моя велика праця "Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники" ("КМ Академія". — 2004. — 602 с.) вміщує понад 100 нарисів про тих, із ким радився, на кого покладався зверхник України. Це були такі потужні особистості! І вони, насамперед, підштовхували Мазепу швидше здобути волю Україні.

— 1995 року вийшов перший номер редагованого Вами Всеукраїнського наукового журналу "Сіверянський літопис", в якому з'явилося багато публікацій про Івана Мазепу, історичних документів тієї доби.

— Журнал, заснований чернігівською "Просвітою", виходить за наукового сприяння Інституту української археографії та джерелознавства імені Михайла Грушевського НАН України. Його включено у перелік наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з історії, філософії, філології, економіки.

За 10 років вийшло 60 чисел. За цей час наші читачі в Україні, США, Канаді, Великобританії, де зберігаються комплекти "Сіверянського літопису", ознайомилися з документами про Мазепу і його добу доктора історичних наук, професора Юрія Мицика, кандидата історичних наук Ігоря Ситого та інших істориків. Ми опублікували універсали гетьмана, віднайдені в Чернігові, а також його листи, накази, що зберігаються в архівах Києва, Варшави, Кракова. Усе це "озброює" мене ще додатковими деталями, які проливають світло на життя гетьмана.

— Очевидно, нові публікації документів ставлять перед Вами чергові запитання?

— "Міф про Мазепу", скажімо, був ескізом, начерком до більшої роботи. 2003 року в київському видавництві "Альтернатива" вийшла наступна книга-дослідження "Іван Мазепа" (416 с.). Справді, щороку запас нагромаджених знань про добу 1687—1709 років зростає завдяки публікаціям "Сіверянського літопису", виходу у світ збірок універсалів та листів І. Мазепи, підготовлених до друку істориками Іваном Бутичем, В'ячеславом Станіславським, подальшому пошуку в архівах. Щойно народилася книга "Гетьман Іван Мазепа як будівничий української культури". Я якось не дуже заглиблювався в цю тему, мені здавалося, що питання меценатства гетьмана достатньо вивчене. Аж ні! У цьому переконався, коли мене запросили на вечір Михайла Слабошпицького й попросили розповісти про ктиторство Мазепи. Коли, готуючись до виступу, переглянув свої записники, то з'ясувалося, що маю більший перелік церков, побудованих гетьманом, аніж опубліковано в літературі. Я знову "копнув" ще глибше — і внаслідок дворічного пошуку отримав вражаючі відкриття. Тільки за опублікованими джерелами знайшов 220 церков, збудованих у добу гетьманства І. Мазепи. Звичайно, їх було ще більше! Окрім цього, перелік церковних споруд, до яких так чи інакше причетний гетьман, за моїми підрахунками склав 43 одиниці, що вдвічі перевищує знаний у сучасній історичній літературі ряд. Занурення в тогочасне церковне життя допомогло мені глибше зрозуміти корені опозиційності Мазепи. Адже в 1688—1689 роках московські та київські церковники були в стані протистояння. У Москві навіть палили книги діячів української Церкви. Як показують документи, гетьман був у вирі цього конфлікту, ховав вітчизняних церковників від переслідувань Москви. Не випадково свою "Думу" він передав на зберігання архімандриту Никону.

— Ваша книга "Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники" ще завоює своїх читачів і рецензентів. Хоча вже отримала друге місце в рейтингу журналу "Книжник-ревю" в номінації "Публікації. Біографії. Постаті", а в міжнародному конкурсі "Книга форуму—2004" відзначена як переможець у науковій категорії. Ваші аргументи, маючи серйозне джерельне обґрунтування, переконують у невгамовній енергії вільнолюбства Івана Мазепи. "Виступ мазепинців показав Московії, — стверджуєте Ви, — що Україна — не губернія, в якій можна правити губернаторами, а край, у якому поважають волю, традиції, беруться за зброю, якщо ігноруються, нищаться права людності".

Пане Сергію, ретроспектуючи тогочасні події, які уроки Івана Мазепи може використати Україна сьогодні?

— У добу 1687—1709 років практично 70—80 відсотків бюджету Гетьманщини йшло на задоволення духовних потреб (книговидання, будівництво церков). Старшини жили у примітивних кам'яницях, а головні свої кошти спрямовували на побудову храмів, іконостасів, монастирів, видання церковної літератури. Це не перебільшення й не ідеалізація минулого. Справді, так було. Я думаю, що українській владі теж варто взяти від Мазепи цей орієнтир. Не тільки в питаннях Церкви. У нас у бібліотеці сільської школи практично 99,9 відсотка літератури радянського періоду! То яких патріотів ми виховуємо? А в той же час загальнодержавних коштів на видання суспільно значимої літератури в бюджеті 2005 року зменшено вдвічі! Сподіваюся, наступного року влада докорінно змінить свої орієнтири хоча б у цій сфері.

— Традиційне запитання: що далі плануєте робити? Здається, про Мазепу вже все сказано...

— Насправді це не так. З істориком Ігорем Ситим готуємо до видання 700-сторінковий том "Документи доби Івана Мазепи". Планую всебічно дослідити всі портрети гетьмана. Ще один напрямок досліджень — економіка 1687—1709 років. Маю намір відвідати архіви Москви. Усе це — плани першочергові. А стратегічний — написання великої монографії про І. Мазепу з урахуванням усіх своїх студій та опублікованих і віднайдених документів.

Активна журналістська й наукова діяльність заслуженого журналіста України Сергія Павленка відзначена премією імені Бориса Грінченка, міжнародною журналістською премією імені Василя Стуса, міжнародною премією імені Івана Мазепи.

Розмовляла
Надія ОНИЩЕНКО,
Ніжин—Чернігів

СВЯТИЙ СИМВОЛ

ПРАПОР

> ***Із прадавніх часів кращі сини народу клялися перед прапором захищати честь і свободу своєї держави. Так було і в Україні: в період княжої доби, і в період козацтва, і в період світових війн, і в період національно-визвольних змагань за встановлення державності.***

Років два тому довідався я з радіопередач, що у США молоді люди в навчальних закладах складають присягу на вірність державному прапору. А в одній із прибалтійських держав (здається, в Естонії) прийнято закон про обов'язкове встановлення державного прапора перед школами та іншими навчальними закладами.

А яке ставлення до прапора в нас?

Нещодавно на автобусній зупинці біля станції метро "Мінська", що на Оболоні, я був свідком розмови групи школярів (приблизно 8—9 класу).

— Відгадайте загадку, — каже один хлопець. — Що спільного між райдержадміністрацією та Макдональдсом?

Коли ніхто не зміг відповісти, то хлопець сказав: "Державний прапор України".

Справді, так і є. Тільки над будинком РДА та Макдональдсом майорить прапор України. В інших місцях, на жаль, на Оболоні державного прапора я не бачив.

Є й інший приклад. На проспекті Героїв Сталінграда розташована Київська дитяча Академія мистецтв. Перед входом в Академію на високій трубі майорить прапор — біле полотнище. Місця для державного прапора не знайшлося. А там же виховується майбутня мистецька еліта України.

На моє запитання про державний прапор мій знайомий директор середньої школи відповів: "Ми піднімаємо його двічі на рік — 1 вересня і на святі останнього дзвоника".

Всі чули, як із трибуни Верховної Ради найвище керівництво держави запитувало: "То ж яку Україну ми будуємо?"

Тепер ми маємо впевненість, що нинішня влада знає, яку Україну будувати, а Верховна Рада повинна прийняти відповідний закон про те, щоб перед усіма навчальними закладами України цілорічно: і в будень, і у свято — майорів державний прапор. Бо державний прапор — це та сторінка паспорта, яка свідчить про існування держави.

Не забуваймо, що сьогоднішні учні та студенти — це наше майбутнє, майбутнє держави Україна.

І. РАРЕНКО,
пенсіонер, м. Київ

ПЕРЕЖИТЕ І ПРОЙДЕНЕ

ГАЛИЧАНСЬКІ СОКОЛЯТА У СИБІРСЬКИХ СНІГАХ

Продовження. Початок у ч. 19 за 2005 рік

Десь через рік нас повантажили в телячі вагони й повезли в Україну, ми доїхали до Львова, а звідти йшли пішки до рідного села. Додому йшли лісом. Попереду батько з клунками, за ним мама з дитиною на руках, брат Василь ніс старого кожуха, а за ними йшла я, ледве переставляючи втомлені ноги. Раптом тато зупинився перед струмочком. На Львівщині такий струмок називають потічком. Батько впав на коліна, нагнувся, легенько водив руками по воді, ніби дитину гладив по голівці, пив цю холодну джерельну воду, чисту, як сльоза, повторював якось урочисто, наче молитву: "Потічок... Господи!.. Рідна земля..." Він радів і плакав, схлипуючи, щось примовляв, і сльози, обмиваючи його обличчя, перемішувалися з водою в потічку. Я ще до того не бачила, щоб чоловік так ридав.

Десь чи того ж дня, чи іншого стався ще один епізод, який не в силі забути. З нами верталася на батьківщину сім'я Піхотських — свекруха, невістка, її син — чотирирічний Стасик. Здалеку в лісі біля кринички ми побачили молодого чоловіка; він стояв до нас спиною, зняв шапку, руки склав, дивлячись у небо, голосно плакав і молився: "Господи, спаси їх, верни їх до мене! Господи, поможи, захисти їх!" Плакав і знову молився. Ми стояли як вкопані. Піхотська Катерина — це ж його рідна мама, з якимсь надривом крикнула: "Синочку! Михайле! Це ж ми!" Важко описати цю зворушливу, Богом дану зустріч. Вони довго обнімалися, цілувались, і говорили, говорили... І тут же розлучилися. Мама, дружина і син Стасик пішли у рідне село, а Михайло залишився в лісі, він же переховувався від НКВД, не хотів іти в армію, де не моляться. Пізніше ми часто бачилися з родиною Піхотських, згадували цю дивну зустріч.

Сокіл Василь Миколайович, (1932 р. н.), брат Марії Миколаївни Сокіл. У 1960 р. залишився в Сибіру, одружився на репресованій мешканці Інді, має чотирьох дітей. Був у першому засланні. З другого втік. Мешкає в Омській обл.

Наше повернення в рідне село Залокоть обрадувало рідню, а ще більше здивувало. Після тієї травневої ночі, коли нас забрало НКВД, деякий час родичі, сусіди вважали, що нас розстріляли. Через півтора місяці почалася Велика Вітчизняна війна, в Галичину, як і в інші частини України, прийшли фашисти. Вони відкрили триметрові штольні, переповнені трупами. Такі масові поховання виявилися в підвалах НКВД, у лісах. Це були жертви сталінського терору, ті, що боролися за свободу України. Це вони носили значки у вигляді тризуба — сьогоднішнього нашого Герба — символу незалежної України. Так от, ці тризуби знаходили в черепах трупів. Їх сталінські посіпаки забивали в голови ще живих борців за волю Батьківщини. Серед цих трупів наші родичі шукали і нас. Але Бог дарував нам іншу долю. Наша родина збігалася, несучи різні потрібні речі в хату, їжу, навіть привели корову. Тато і мама жадібно взялися до роботи в полі. Та спокою не було. У селі, як і по всій Галичині, продовжувалося братовбивство. І московські більшовики стежили з мечем у руках, намагалися викорінити з українців дух вільнолюбства. Члени ОУН і УПА виявилися між молотом і ковадлом.

Сокіл Анна Михайлівна (друга зліва) і Сокіл Микола Юстинович (другий справа) в першому ряду на весіллі онучки 13.10.84р.

Багато молодих чоловіків, зокрема батькові брати переховувалися у лісах. Рідні мали з ними зв'язки, носили їм їжу. Одного разу мама мені наказала: "Марійцю, на, ось у вузлику обід занесеш татові наверх, там він косить. Тільки іди стежкою понад яром, нікуди не звертай". Я ще подумала: "І чого вона так наказує нікуди не звертати зі стежки?" Швидко я піднялася на гору, де росла висока густа трава, далеченько косив тато. І тут із трави показалася голова дядька Михайла, він стояв на колінах (боявся, щоб хтось не побачив його, не доніс енкаведистам), і, побачивши мене, заговорив: "Це ти, Марійцю?" Погладив мене по голові. Раптом розплакався, впав, вп'явся руками в землю, пальцями гріб коріння трави: "Марійцю, що вони з вами зробили! Що вони зробили!"

Я зрозуміла, що це мій вигляд його вразив: я була худюща, руки, ноги, як патички, тонесенька шия, непомірно велика, ніби набрякла голова. Ще й живіт неприродно великий — ноги я не могла бачити, живіт закривав. Пізніше і діти, мої ровесники, мені про це нагадували, дражнили мене: "Груба! Груба!" Я усвідомила свій потворний вигляд, сказала мамі, що не піду до школи, бо діти сміються. Мама й раніше шукала ліки, та нічого не допомагало. І хтось сказав мамі, що в нашому селі є чоловік, який повернувся з німецького полону, де служив у німця-лікаря, фітотерапевта, той наказував збирати рослини для аптеки. Там і навчився лікувати. Подивившись на мене, зразу встановив діагноз: дистрофія — хвороба, що розвивається від голодування. Щодня, до схід сонця, я приходила пити настоянки трав. За місяць живіт став як у всіх дітей, — і я здоровою пішла до школи.

Одного дня, коли батьки мене залишили доглядати двох племінників, а самі пішли в поле, на нашому подвір'ї з'явився начальник Підбузького районного НКВС Вар'янов — довготелесий дядько з автоматом у руках. Подивився на нашу дитячу компанію, сплюнув і, гидячись, зневажливо, з притиском промовив: "У, гаденыши!" Кілька годин тому його солдати обтрусили нашу яблуню. Я бачила, як вони збирали великі червоні яблука, гризли їх, швагалися качанами, носили яблука в машину. А ми самі тих яблук не рвали, чекали, щоб доспіли. Мама забороняла: "Не рвіть, хай доспіють, тоді з'їсте". Вар'янов, завжди п'яний (тепер я знаю, що тверезим неможливо було виконувати таку роботу), все мене розпитував про батьків. Я його чомусь не боялась (може, тому, що перед очима були соковиті яблука, яких ми позбулися), і це додавало мені сміливості, от я і запитала російською: "Дяденька, а зачем вы наши яблоки сорвали? Что мы теперь будем есть?" Вар'янов знову сердито гаркнув: "Цыц, гаденыши!" Тут іззаду підійшов комісар Комаров і отямив його: "Ну что ты связываешься с детьми?" Такі от були стосунки радянської влади зі мною, дев'ятирічною. Пам'ятаю, як Вар'янов приходив до дружини дядька Михайла, батькового брата. Він усе допитував Єву, де її чоловік (той переховувався в лісі). Бідна Єва відповідала, що нічого не знає. А він хапав її за довгі темно-русі коси, намотував собі на руку, тягав її по землі, бив з усієї сили і кричав: "Не знаешь, сука? А беременная от кого?" Вона корчилася від болю, скручувалася в клубок і, схлипуючи, відказувала: "Від сусіда!" Потім Єва, згадуючи ті катування, говорила: "Я тільки закривала живіт, щоб не скалічив дитини". Через кілька днів Вар'янов таки вистежив дядька Михайла і вбив. Вранці я збиралася до школи, аж прибігла Єва, вся в синцях, стривожена, плачучи, приказувала: "Ой, мені приснилося, що Михайло прийшов додому в спідній одежі. Ой, мабуть, його вбили, бо ми чули постріли, а біля школи на вулиці лежить хтось убитий. Маріє, іди ніби до школи, подивися..."

Марія Миколаївна Сокіл у день свого весілля зі Степаном Івановичем Катериничем. 1962 р.

Справа в тому, що свої, і чужі боялися підходити до мертвого, бо енкаведисти звинуватять кожного як ворога народу. Я йшла пустою вулицею: усі поховалися, боячись Вар'янова. Я підійшла до вбитого, що лежав у калюжі крові, подивилася на обличчя і за родимкою біля носа впізнала дядька Михайла. Тепер наша родина знала, кого втратила, але не підходили до нього, бо заарештують. Вар'янов підозрював, хто то є, викликав мою бабусю і допитував її, бив... Вона не зізналася, що вбитий — її син. Тіло вбитого дядька Михайла кинули на віз і повезли в район, а бабі наказали йти слідом. Бабця йшла за возом, на якому лежав її вбитий син і бачила кров на снігу вздовж дороги, кров її дитини...

Десь через рік загинув і другий батьків брат, Василь, член УПА. В його розпорядженні було 400 чоловік лісового війська, яке дотримувалося конспірації. Підпільне ім'я Василя — Бук, його брата Михайла — Хмара. Вони мали добре налагоджений зв'язок із мешканцями сіл, які таємно підтримували їх. Василь мріяв про самостійну, незалежну Україну, вірив, що вона може існувати як держава без Польщі та без Росії. Нещодавно, в 90-их роках, сусіда моїх батьків у Залокоті розповідав про смерть Василя: "Наступав травневий вечір 1946 р. Я був на городі й побачив, як Василь, озираючись, тихенько йшов до шевця. Я бачив його, але не вітався, нічого не казав, бо знав, що він не хоче бути поміченим. У цей час загавкали сусідські собаки. Метнулася чорна тінь у кущах, — то була засідка енкаведистів. Я боявся бути свідком з іншого боку, тому виліз на горище свого хліва — звідти було добре видно хату шевця. Якраз сюди підійшов Василь, постукав у вікно, вийшов господар, запросив до хати. У цей час виросли чорні постаті з автоматами. Хтось із них крикнув: "Сокол, сдавайсь! Тебе дальше ходу нет!" Василь вигукнув: "Хай живе Україна!" — і вистрелив собі у скроню.

Так загинув твій дядько Василь, він і в смертну хвилину думав про Україну".

Я не знала цих людей, але відчуваю, як кожен із них любив батьківську хату, свій рід, був щасливий, коли йшов із косою назустріч світанковій зорі, коли коса дзвеніла в його молодечих руках, і він радів своїй силі і вправності... І все це — життя, велике людське щастя, яке дається тільки один-єдиний раз і більше ніколи не повториться, — все це безжально, байдуже вбила куля чужинця... Скільки пролито гарячої крові за те, щоб наш народ був господарем на власній землі, щоб жоден чужинець не топтав її, не нав'язував своєї мови, своїх порядків! І якої крові! Молодих, гарних, чорнобривих ставних красенів, роботящих, талановитих, мужніх і гордих синів України! Та кров струменить у пам'яті нащадків, у червонних кетягах калини, що прикрашають Герб нашої незалежної держави, горить вічним вогнем і не згасне, а засяє яскравіше на вівтарі Вітчизни.

ПОМИЛУЙ НАС, ГОСПОДИ

— Не можу забути, — продовжує згадувати Марія, — як Вар'янов до нас приходив і приходив, питав батька мого, де його брат, а батько відповідав: "Відки ж я знаю? Я ж був у Сибіру, а ви були тут, то чому не знаєте?" Вар'янова така відповідь не влаштовувала, він заводив батька у стодолу, підвішував його зашморгом до сволока, бив, знущався. Маму теж допитували, били прикладом. Вона трохи хитрувала: тільки заходить Вар'янов до хати, вона швидко вибігає надвір і починає кричати... Енкаведисти боялися крику, бо могли почути ті, що в лісі, — прийдуть і помстяться.

Наступала осінь 1947 року, ставало ще страшніше: ходили чутки, що знову висилатимуть до Сибіру. Це мене дуже лякало. Я ж уже знала, що таке Сибір і яка дорога туди! Як я плакала! І як молилась! Я доглядала малих дітей, а як тільки приходила з поля мама, я на неї лишала дітей, сама ховалася на горищі повітки, там плакала і молилася: "Господи, захисти нас! Зроби так, щоб нас не вислали! Помилуй нас, Господи!"

Наставав вечір, і приходив моторошний страх. Гасили світло, лягали, але не спали, а прислухалися, чи не йдуть москалі. І друге заслання нас не обминуло. Воно було важчим і жахливішим, ніж перше, бо тоді ми не знали, що нас чекає, жевріла надія: якось буде, живуть же там люди, не вірилося, що нас не пожаліють, ми ж люди. Друге заслання — втрата надії. І тоді я думала: "Якби був Бог, то хіба б допустив таке знущання над нами?" Пізніше я і дітям своїм казала: "Бога немає". І тільки після подій ГКЧП, після серпня 1991 р. ми з чоловіком приїхали до Дрогобича, я впевнилася, що Божа рука нас не полишала.

Нам розповіли, що бачили в архівах складені енкаведистами списки людей, що були приречені на розстріл. У тих списках значилися прізвища моїх батьків і їхніх дітей. І тоді до мене дійшло, що другим засланням Бог нас врятував від смерті. Того дня я дала собі слово: приїду додому й одразу піду до церкви славити Бога за чудесне спасіння. І до сьогодні я дякую йому за велику милість.

Повертаюся до тієї ночі, коли ми, втомившись прислухатися, заснули. Почувся страшний стукіт, прикладами вибили двері, фарами машини освітили вікна і все в хаті. Наказали швидко збиратися, бо повезуть на станцію, а звідти — в Сибір. Мама вже знала, що таке заслання. Вона кинулася одягати на нас по 2—3 сорочки, по двоє штанів, навіть по 2 кожухи. Побігла в комору забирати тарілки. Це були дуже гарні, дорогі тарілки, нам їх позносили родичі, коли ми вернулися з Сибіру: мама знала, що буде цінне в дорозі чи в Сибіру можна виміняти на харчі. Вона — за тарілки, а солдат видирає з рук, вона — до себе, він — до себе. Тоді мама з усієї сили кинула ними об землю. "Ні тобі, ні мені!" — крикнула з досади. Ще згадала, що в неї була сулія з горілкою, дивиться, а москаль уже собі наливає. Вона хапала казани, сокиру, пилку — все, що могло знадобитися. Ми вже були на кузові, машина загуркотіла, вже рушала, як мама нагадала: "Станьте! Мішок борошна візьміть!" Але машина розверталася, мама кричала, а солдати ніби не чують. Машина проїжджала під нашою грушею, мама піднімається, хапається за гілляку, так висить над машиною і кричить: "Як не візьмете мішка з борошном, то буду висіти і кричати, щоб усе село почуло, що ви з нами робите!" І москалі кинули на машину мішок борошна, який і врятував нас від голодної смерті. На залізничному вокзалі вже було багато таких, як ми. Скоро нас забили в товарні вагони. Здорові й хворі, старі й малі, дівчата й хлопці — всіх закинули в цей чорний брудний вагон із маленькими віконечками вгорі. А брата мого Василя тут не було. Тієї страшної ночі він утік до родичів, потім пішов навчатися до ремісничого училища, звідти — в армію.

Далі буде.

Марія МЕЛЬНИК,
смт. Муровані Курилівці
Вінницької обл.

Фото Д. Ломачука

Б-24 Беженар Ю.	1,00
Б-24 Сафронійчук О. Л.	1,00
Б-24 Гончаров О. Л.	1,00
Б-24 Мазур Є. В.	1,00
Б-24 Пайлик А. В.	1,00
Б-24 Біла О. С.	1,00
М-31 Гончаров Д. О.	17,00
ВСЬОГО:	**30,00**

Осередок "Молода Просвіта" Хотинського сільськогосподарського технікуму (група М-32)

(ч/з Кобзаря В. П.)

Долгий А. О.	15,00
Заставнецький О. В.	15,00
Карбунар В. І.	15,00
Кордунян В. В.	15,00
Мікиш С. М.	15,00
Павлюк А. М.	15,00
Попов С. В.	15,00
Рудий П. І.	15,00
Токарчук І. І.	15,00
Савчук С. В.	15,00
Фурлет А. В.	15,00
Шишковський Р. В.	15,00
ВСЬОГО:	**180,00**

Хотинська спеціальна школа-інтернат № 2

(ч/з Дідича Г. М.)

Пастушак О. М.	5,00
Головата М. С.	2,00
Рибак Л. І.	5,00
Бойко М.М.	2,00
Тарнавська І. Я.	5,00
Небельська Р. О.	1,00
Чаглій І. Д.	2,00
Пастушак Л. М.	2,00
Головачук О. Д.	2,00
Іванська О. Я.	15,00
Бурлака Р. В.	10,00
Одайна З. В.	10,00
Федор Т. В.	2,00
Окіпняк Т. П.	2,00
Проценко Т. В.	2,00
Пастушак М. В.	5,00
Казанцева О.М.	2,00
Осадча Л. Д.	3,00
Івасюк Л. М.	2,00
Соколюк М. Д.	5,00
Григор'єва О. М.	2,00
Соколюк А. О.	2,00
Танасійчук О. В.	2,00
Вараниця С. А.	2,00
Блавдзевич О. Д.	2,00
Небельський В. С.	2,00
Цепенюк Д. В.	2,00
Бринь А. Б.	2,00
Іванов Б. М.	2,00
Черв'якова Т. А.	5,00
Гамбарнюк Л. П.	2,00
Свєженцева М. Л.	2,00
Стукалова Л. В.	2,00
Варварюк Г. М.	2,00
Гарбуз І. П.	2,00
Оберишт В. М.	2,00
Топіркіна І. В.	2,00
Біла Л. Г.	2,00
Боршуляк В. Й.	5,00
Здолини А. П.	3,00
ВСЬОГО:	**131,00**

Хотинський загальноосвітній заклад № 5

(ч/з Осіпову О. О.)

Лакуста В. А.	5,00
Пастушак М. В.	3,00
Озимок І. П.	3,00
Ефременко І. В.	4,40
Чорна Н. В.	16,00
Гордєєва С. В.	8,00
Фуштей І. С.	3,00
Мельницька Н. В.	3,75
Кирпична І. В.	4,00
Репінецька М. В.	5,00
Маліновська С. В.	5,00
Кирпична Т. В.	5,00
Краснюк А. В.	4,00
Бернадська О. А.	2,00
Антонюк О. В.	1,00
Жуковська Х. А.	1,00
Янішевська Н. В.	1,00
Алієва А. Н.	1,00
Чіпчарук І. М.	1,00
Гришко Н.В.	1,00
Соколюк Л. К.	1,00
Микитюк А. С.	4,00
Зварійчук В. О.	2,00
Кулик Р. Ю.	1,00
Рудаєва К. В.	1,00
Мітряк О. В.	1,00
ВСЬОГО:	**87,15**

Хотинська загальноосвітня допоміжна спецшкола-інтернат № 1

(ч/з Катеринчук Г. О.)

Василькова Т. Т.	1,00
Мартинюк Б. О.	10,00
Мірічник Л. І.	10,00
Хитрик Л. П.	5,00
Ситник Р. Д.	5,00
Микитенко Л. П.	2,00
Пожарук С. І.	5,00
Домбровська Н. М.	2,00
Боднар С. П.	5,00
Катеренчук Г. О.	5,00
Курганецький В. І.	10,00
Косташ І. Ф.	2,00
Прядкун Л. В.	1,00
Завацька С. Г.	2,00
Лучкова З. М.	5,00
Годухіна Г. Г.	1,00
Гончар Л.Д.	2,00
Павлишина В. М.	5,00
ВСЬОГО:	**78,00**

Хотинська районна державна адміністрація

(ч/з Кравецьку М. І.)

Кравецька Т. І.	10,00
Новіцький З. М	10,00
Томін О. І.	10,00
Скорик Б. П.	5,00
Лошак В. П.	5,00
Фостій Г. В.	2,00
Паладюк О. Ф.	5,00
Попова З. М.	5,00
Шубравська В. В.	5,00
Філіпчук Н. П.	5,00
Пислар Т. Г.	2,00
Грудецька Ж. І.	2,00
Федонюк А. О.	2,00
Волощук І. І.	2,00
Сторчак В. В.	5,00
Благодушко О. І.	2,00
Красна Л. П.	2,00
Білецька Н. В.	2,00
Радомська Л. С.	2,00
Бондар Р. В.	2,00
Андрієнко І. В.	2,00
Долотко М. В.	5,00
Дранчук Д. В.	5,00
ВСЬОГО:	**97,00**

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у ч. 39—52 за 2003 р., ч. 2—9, 11—14, 16—18, 20—2, 28, 30, 32, 34, 37, 39, 41, 43, 45, 51 за 2004 р., ч. 3, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 20 за 2005 р.

Альохіна Л. С., с. Ясинове Канівського р-ну Черкаської обл.	20,00
Бабчик В. Д., м. Луцьк	10,00
Бакликов І. А., м. Луцьк	10,00
Будяк Д. В., м. Олександрія Кіровоградської обл.	10,00
Букса В., м. Львів	1000,00
Вичівська ЗОШ Зарічнянського р-ну Рівненської обл.	100,00
Воробйова О. Г., м. Запоріжжя	48,00
Гольцов В. В., м. Чернігів	10,00
Грицан П. С., с. Бринь Галицького р-ну Івано-Франківської обл.	5,00
Грицюк В. І., с. Олексинці Тернопільської обл.	100,00
Грушвицька ЗОШ (ч/з Ткачук Я. О.)	110,00
Данилюк В. О., м. Тростянець Івано-Франківської обл.	10,00
Данилюк В. О., м. Тростянець	10,00
Жук М. М.	10,00
Заліщицький обласний комунальний госпіталь, Тернопільська обл.	120,00
Заліщицький районний відділ освіти (ч/з Пішко І. Д.)	80,00
Зарічанська районна організація ПК працівників освіти і науки, Рівненської обл.	100,00
Зінкевич Осип і Надія, м. Київ	1000,00
ЗОШ I—III ст., с. Тараканів Дубнівського р-ну Рівненської обл. (ч/з Сабада С. С.)	460,00
ЗОШ № 6, м. Здолбунів Рівненської обл.	62,00
ЗОШ с. Локниця Зарічнянського р-ну Рівненської обл. (ч/з Кушнерук Л. А.)	80,20
ЗОШ с. Степанки Вінницької обл.	40,00
Камінська М. Т., м. Чортків Тернопільської обл.	100,00
Ковалишин Ярослав, м. Стрий Львівської обл.	12,00
Король О. М., м. Черкаси	25,00
Криворучко Л. П., м. Севастополь	15,00
Кунинська ЗОШ I—II ст. Здолбунівського р-ну Рівненської обл. (ч/з Перебенисюк В. М.)	33,00
Кушнір С. М., м. Дрогобич Львівської обл.	50,00
Легенький Іван Михайлович, Ростік Віктор Володимирович, м. Надвірна Іваво-Франківської обл.	100,00
Львівський державний інститут фізичної культури (ч/з Мартинюк Марту)	530,00
м. Ново-Волинськ (ч/з Марчук В. В.)	332,00
м. Переяслав-Хмельницький (ч/з Остронос Г. М.)	35,00
м. Рівне (ч/з Кузьмук Л. В.)	30,50
Макаренко Я. Г., м. Київ	20,00
Максимюк Г. П., с. Біла Тернопільського р-ну Тернопільської обл.	100,00
Мачуленко Роман, якому півтора роки, висилає кошти в ім'я об'єднання всіх Українців, м. Харків	50,00
Мурань Г. Д., м. Івано-Франківськ	100,00
Народний дім, м. Долина Івано-Франківської обл. (ч/з Кондрин І. М.)	21,00
Нелапша О. С., м. Сарни Рівненської обл.	50,00
Ніч Л. В., м. Буськ Львівської обл.	165,00
Обласна рада профспілки працівників освіти м. Рівне	100,00
Обласний філармонійний центр, м. Чернігів (концерт камерного хору)	300,00
Оженінський ліцей Острозького р-ну Рівненської обл. (ч/з Климчук С. П.)	40,00
Олександрійська райлікарня (ч/з Стельмах Т.)	
Оліфір Ю. О., м. Рівне	16,00
П'ятигірська ЗОШ I—II ступенів Рівненської обл. (ч/з Жук К. П.)	43,00
Педагогічний колектив, с. Кідри Рівненської обл.	127,00
Первинний осередок "Просвіта" Коломийської ЗОШ № 3 Івано-Франківської обл. (ч/з Волошенюк Г. В.)	150,00
Пішко І. Д., м. Заліщики Харківської обл.	50,00
Поворознюк М. А., м. Тернопіль	30,00
Поплавська Н. П., с. Броники Рівненської обл.	75,00
Районна організація профспілок освіти і культури смт. Сарни Рівненської обл.	50,00
Романюк В. Ф., м. Коломия Івано-Франківської обл.	1643,00
Сабат І. В., с. Боків Підгаєцького р-ну Івано-Франківської обл.	89,00
Снятинська школа-інтернет Івано-Франківської обл.	200,00
Спілка остарбайтерів, м. Умань (ч/з Яцкова С. В.)	12,00
Суржикова В. І., м. Київ	2000,00
Тера Ярослав, м. Львів	25,00
Тернопільська класична гімназія (ч/з Тригуб В. К.)	500,00
Тимчик М. А., м. Луцьк	10,00
Товстенська ЗОШ I—III ст. Заліщицького р-ну Тернопільської обл.	120,00
Управління праці та соціального захисту населення РРДА м. Рівне	60,00
Управління праці та соціального захисту, м. Рівне	115,00
Учителі та учні ЗОШ I—III ст. м. Здолбунів Рівненської обл.	60,00
Флюд Ю. П., м. Одеса	100,00
Хохліч В. М., м. Рівне	100,00

Фото Д. Ломачука

Поправка: "Учителі української мови і літератури, які підвищували кваліфікацію в Київському міському педагогічному університеті ім. Б. Грінченка" пожертвували 200 грн., а не 165 грн. (ч/з Генералову А. М.), як було надруковано в ч. 20 за 2005 р.

Вчителі Коломийської ЗОШ № 3

Сорочька У. М.	10,00
Городчук Н. Е.	10,00
Кріпчук В. В.	10,00
Миколюк М. Й.	5,00
Щербанюк М. М.	5,00
Граб М. В.	5,00
Онопко Р. М.	5,00
Данищук Г. О.	5,00
Качановська С. І.	5,00
Люклян Т. В.	5,00
Волошенюк Г. В.	5,00
Голоднюк О. П.	5,00
Никируй Г. М.	5,00
Никируй О. М.	5,00
Юринець І. М.	5,00
Котурлаш Л. Г.	5,00
Сербенюк Г. І.	5,00
Каленюк Н. П.	5,00
Горецька Б. А.	5,00
Федорак Г. Н.	5,00
Стефанишин М. В.	5,00
Оленюк Н. В.	5,00
Калин М. І.	5,00
Бабущак Л. І.	3,00
Стражникова С. І.	3,00
Червінська Л. П.	3,00
Ковтуняк І. В.	3,00
Юринець І. М.	5,00
Золотарчук В. Д.	1,00
Тарнавська М. В.	1,00
Павлюк Г. В.	1,00
ВСЬОГО:	**150,00**

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ
"Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії
АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО
21709106